

Berta

Alkítábá Algírayo

Shulíndu 3

2010, Grade 3 Sbjct: Language, **ST** in Berta

Berta

Alkítábá Algírayo

Shulíndu 3

Máábí gíone (shák'álóne)

- Abdunasír Álí
- Badawí Muhammad
- Mahamúd t'áha
- Yúsuf Múúsa

© Alhoríá k'ed'e ma hafaza tha almaktabá algírayóyu mbá

Ík'ílím Binishangul Gúmuz

Trial version

2010, Grade 3 Sbjct: Language, ST in Berta

Ahuhalu**Rotha alú** gúndí

1	Shimiñá máábí d'oñondi	1
2	Alfaída mènthíñgalá thiñ thíñqí	5
3	Alqibírik u awár mma mare.....	8
4	Alfáída alganífó (añá hohílá thutha).....	10
5	Yámúth.....	15
6	Ñonshó.....	18
7	Geedíqí tham thám tha albáál	22
8	Gíñ bílo Fas'íla tha agoñu	25
9	Annímírá (alhísábá) albartó	28
10	Albarnamájá máábí shúl dük'unuñ.....	34
11	Aksúm	38
12	Mís'e raba (seqíña) thá thoñorindú t'ok'oló	44
13	Gígí (Ashúk'ul) tha abuura	46
14	S'ís'ía faas'a.....	49
15	Asabab u Gíñ thík'íla	51
16	Azañzaña géédí garraqí	53
17	Haají Marú.....	55
18	Alwárgá geeró	57
19	Or as'ara	60
20	Shambá damlá maabí shulíndu d'uk'unuñ	62
21	Maagá	65
22	Shímíña abbá	68
23	Gín daalíagu:.....	71

Handúñíndu

Alkitábalé majahaza geedí garráqíe mbá tha Alqík'ílím Benishangul Gumúz mbá garra shulíndu talata gu sha áné ad'áñ thíña alkudura máré mbá íle thamthamú, mbá rotho, mbá garrao u mbá katabo

Alkítábale mayu garra íshírin u rothaqí ahulua taláta u maayuqí geerañgunuñgú mbá ad'añthíñ añ gundí maada máré , ap'adua máré u maré gía gínañgunuñgu máré ahuluqí thá aña máréle

Alkítábá shulíndu talátálé fed'í álé ap'ad'iňaqí ma p'ishí ashan álé thík'a alhadáfá k'ap'ólánathi u almúnáñ k'áne.

Ashukur

Tha alkitabaleyu alhadafa k'ap'ila mbá algírayo sha álé thík'á gínañgunuñ zíiqí mbá p'adígane maabí tha alkítábu thalo masal: rotha d'ugur , rothas' uríñi, u mbá thík'uqígu thutha mthíl : almajalaqa, ajarida ---dañí

Gílegu k'illíñ maabí dam gana maabí gundúgu min alhakuma u almuna zama thutho sha maré shuríno tha hathaňle añ shakaragu millaň.

Annuk't'a rothuláqí thaaú

1. Ma hathú háraba gíñmañ abuuñoatha wallá maabí ágaraní fár háthué shímíná?
2. Hathú faragalá shímíní márrayá?
3. Mín shimiň thandu u fifí ándí mbá mus'i ?

1 Shimiñá máábí d'oñondi

Amare baala k'alaaga bishí d'abarí amuu'd'a márra sha áné thíña . Áné k'ala didíneqí sha ane áddága ná thíño. Ádídíne shíñ ná k'alaagá "Gadíñk'o bík'a adíño sha ñgó lufí tha díñiyú ". Áné hálafa dídíne áné ádá thá íleyú ma ñine álé gér d'abarí ndú ané lúfa thá díñiyú u áné baró hóraga sha "Ammáyoí Ammáyói " Á dídíne baró ná buuna ma ñine álé k'alaí sha alí gíñ k'álolíné . Shambá wásalonanethí ná k'alaagá sha alí ali móthó ñgó ndu gúúd'a ñgoqí.

Ágádí k'ed'e ná mathí k'alaaga " Híbá Álla bíllá adó goshagé diñiyú ". Ádidíne shíñ ná k'alaaga "Ñgan gadarothalí fuufúth nañ mothogalíñgo ndud'á míñ gábul walá gádarlí shá gia mbálo " lakín tha íyú ólí maratten ane bass d'ñosha ma ñine álé fíí alk'ulub.

Á dídíne baró ná t'írthíña alfikíra mañ na k'alaagá " Gadíñk'o bebé hássa walá náfañgó lakín.

Min mbá maadíno maabá gáfoqí male adoqí ñgo gía ñalúqa míthíl maabá múshé sha áné fútha ñgo ná d'ak'a ñgo álú , ñgó baró buuno."

Shambá wáássalo maba gafo áné shehera tha áné geera díñí álú ná thík'a díñí ma mufa amare á añ ná p'ishaga shambá wasalanane thí na thík'a ma mashé . Ane fúthá ane d'ak'a alu . Maalé lufí thírí áné bádá ane buuna maaba díñu baro bíid'á thaba gundí ane maatha thayue male shúnga áñ.

1.1 Ak'ítho alú 1 garra u fagadá

K'alathá asse wálla bus'áñ d'ok'othaleqígu shambá zíne thá garrayú

1. Gíñ mufaga amare baala d'ííñí ashan haalá dídine ndu.
2. Amare baala múshé míñ mbá mufane dííñí
3. Gadí ma haalá shamíñá máábí d'oñondiyú p'adíñíne
4. Shá máábá áne gía gíñ k'alañiné biishí k'ed'é ñine d'uk'unuñ bass p'ishí
5. Maabá díñu bad'aga ámare baalá ndu sha múufá díñí

Mothátha rothá d'ugurílegú tha ndú

I. Amare baala shambá adané sha áné thíño d'abarí náñ s'ík'agané?

A. Amare baala náñ faragáne ammáné na shímíñ?

M. Amare baala gíbilá shímíñá ammánéya?

Náñ thik'o hathú na shímíñ min tha gárraleyu?

1.2 Ak'ítho alú 2 kataba

1. Áhuluthá almaqáná namúqí rothá zííqí tha "I" hu tha rothá zííqíle tha "A" hu.

I

A

- Horaga
- Alk'ulub

I/ zañzaña
A/ ñgó gohaare

- D'ak'aalu	M/ shua hu
- Guud'á ñgoqí	L/ aña shuuna
- Rak'as'iña	D/ híiba
- Íyú mothá	G/ maráteen
- T'írthiña	E/ goshayu

1.3 Ak'itho alú 3 i Rotha

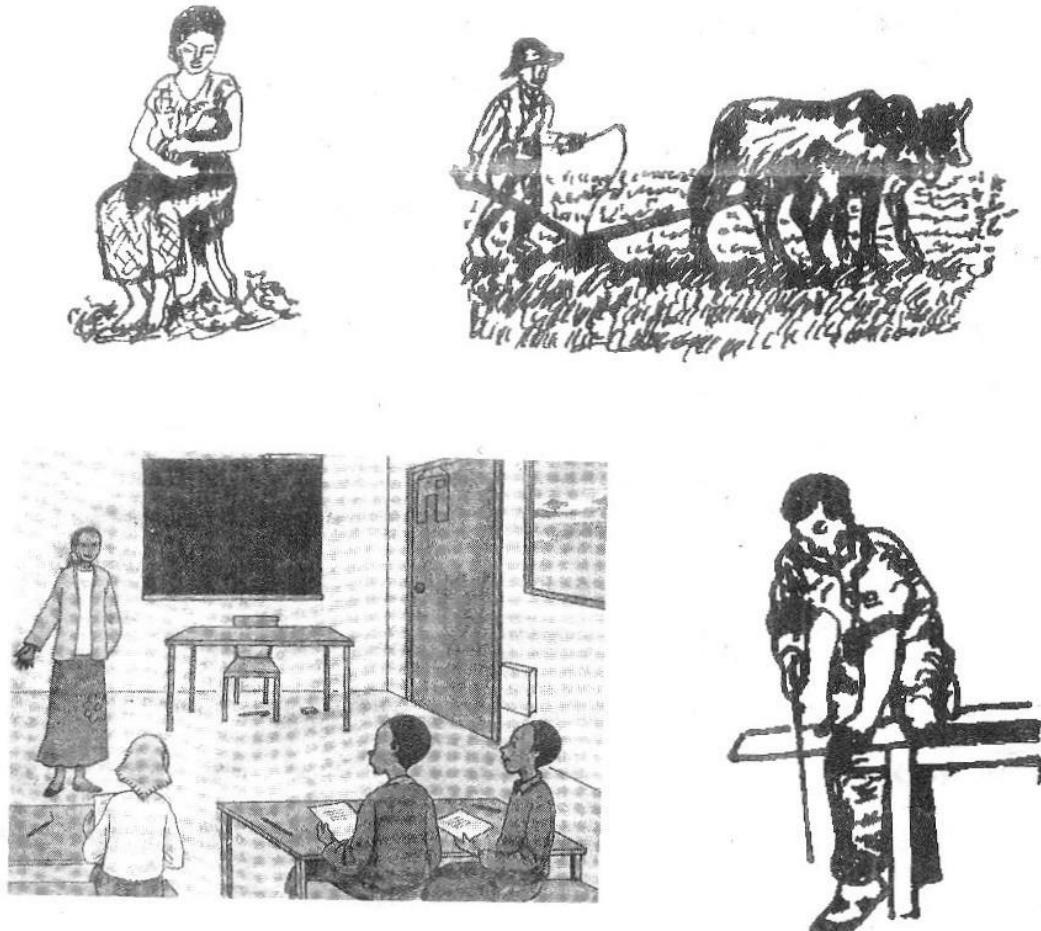
1. Mothá tha d'ak'othale gu

I/ Shímíñ íyú bíís'a náñ shabahaáné hathué mbá gíiné? Rothú thaqí thá alú tha alfasílu?

A/ míñ tha hathúyu maamánáñ zíiqí mbá wála haalá shímíñ iyú marraya? Ma zíiqí na maamánáñ bak'á ané ahatha ané rothá hathúe tha alfasílu

M/ Geerotha s'as'ariñá rothí maabí d'oñondígú tha añá ñgamayu hathú rothuthaqí tha alú tha alfasílu

2/ Hoshalathá asúra bululé tháñgú na gíñ madíñ márqué

Asúra 1-1

Picture of berta woman hold the baby?????????????????????????

Rothatha almaqáná ásúrá maadó húthúqi maabá ágarrañ hathué?

A/ Almaqáná ásurálegú rothú thágí tha alú tha abuura?

1.4 Ak'íthó alú 4: Alk'anúná rotho

Azañzaña : shá álé gía rothá t'ok'olo:

- I. Alá athohuqí na alharifá tharqí tha rothayú
- II. Alá athohuqí na alharifa zííqí tha rothayú
- III. Alá ahuhuluñu alhurúfá zííqígú tha rothayú mare gía rotha t'ok'ologú

1. Geeratha rotha ma dadolegú hathú thohathaqí na alharifá zííqí alqawal hathú shak'ala tha rotha t'ok'ologu.

Masal : k'ara I/ p'ara

A/ dara geera I/ s'eera

A/ p'eera

I/ Or L/ thele

A/ hu D/ shííla

M/ Laaña

2/ Thothohíñatha alhuruffí zííqí tha rothaléyúgu hathú gíatha rotha t'ok'ologu

Masal I/ maru A/ Or M/ thama

Amur ro matha

I/ Bak'a A/ s'íid'a M/ shumañ

L/ olá D/ ñine G/ heesha

3/ Thothohíñatha alhuruffí zííqígí tha rothaléyúgú mbá zííqí alqawal walla mbá alfí añálu

Masal I/ k'orí A/ gashí

T'orí gashé

S'orí gashá

I/ shiíla A/ geedí M/ dama

L/ bele D/ p'ééra G/daara

4/ Gíatha rotha t'ok'oloñunuñgu min tha rothaleyugu

Masal thañor - rotha

Tháñ

Thoroñ

Ro

Añ

I/ murtha A/ As'ís'i M/ bílía L/ dírsha

D/ Benishangul G/ Boríd

1.5 Ak'ítho alu 5: lle thamthám

Geedí gíñ gárra hathué máábá ágarañí á thamathága íle u mothá ñgáma shíñ á rothathá d'ak'unuñ d'úk'unuñ

S'as'aríña halló hathuyú á rothutháqí tha alú

Á d'ok'othothá almáqaná rótha k'alí thaíyú ólí marraten abuñoatha a zaothaga á rothathá tha alfasílú maabá ágarañié

Shambá haloháne yú sha ndu mothá ma adíqua ád'ok'otho tha maabí d'oñondí a p'ulatha na almaqana tha alfasílú.

ANNUK'T'á Rothuláqí thaalú

- Nañ thargaña mú are fufúl gabu añ gia thíñthíñ?
- Rothathá gíñ náfa famílígítháñgú shá máré manthíña

2 Alfaída mènthíñgalá thiñ thiñqí

Mbá zíigá añ maabí k'illíñ menthíñ thiñthíñi áwalí mare baro thina. Lakíñ gíñ bushugú shambálo ñinéñ thiñ méréne .

Gíñ thiñlágí manthíñá náfágí gíñ míllañeqí másal ma maabí thiña (k'óla) uquñá gúdí gíí maabié maagá (hóróñ) lakíñ ma mané yak'ásí na horiñ húhúlú

Lé ír na p'arthálá bík'á merlláne ma gúdí lázim álá áhushíña asusun ma thaañá p'arthóla bad'í gíí maabié bad'íñgíñ mílláñ. Nsháñ shugo lázim án áhushíña ír gabul añ méérá.

U thiñthiñqí menthíña p'íshí gíñ k'íllíñeqí min mbá gúdí mbá mené ñinéñ daa alfáída nshan shúgó lázim añ fágada sha ma thiñthíñ ma né thap'uqí na at'aqámá k'ed'e

Tha añ s'ek'ela thiñthíñi mandáñ lazim añ menthíñaqí ./ U ma mené báshíalha sharátí bílló doño mbá zio aha fíí hatháñ

2.1 Ak'íthó alú 1 Garra u fagadá

1. Móthá thá d'ok'othalégú tha assé wallá bus'añ shambá zíiné tha garraleyú

I/ Gíñ bushú mánthíñ thiñ thiñi mare baró thiña

A/ Ma thiñ thiñ mané nagasí na at'aqámá k'ed'e

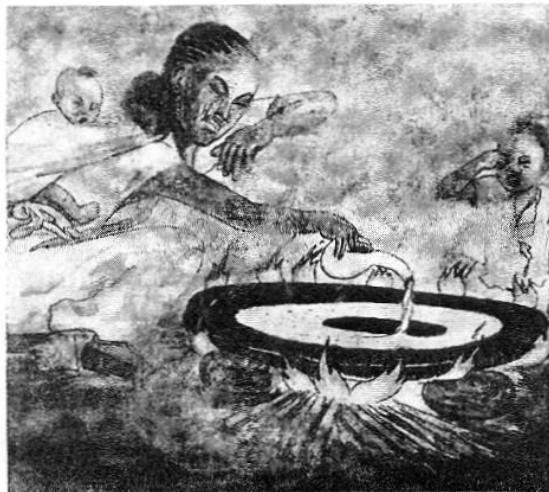
M/ Nshan uqúñ rak'as'í wallá p'íshí álá manthíñe

L/ d'abarí bass ñine d'uk'únúñ ñineñ fe'd'íqí menthíña sha s'arathí ndú fuudíeqí

D/ Thíñ thin ma mané p'arí hathañe ba d'íñgíñ are

G/ Geedí k'os'íñí bass ñinéñ ábad'ígalá ír

2.2 Ak'íthó alú 2 Rootha

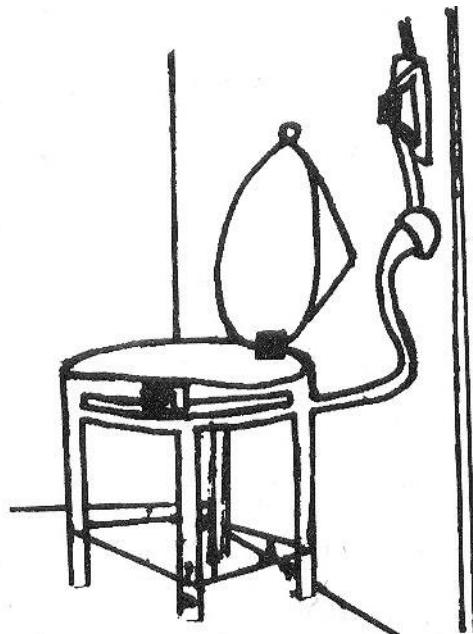

Asúra: 1.2 Niñé p'íli p'imp'íl

Picture of berta woman ?????

Niñé ráffí hárañ

Picture of berta woman????

Asúra: 1.3 Gáy mbá álkarabó

2/ Hoshalathá asúrale tháñgú u á mothá thá d'ok'otha

I/ Rotha tha gíñ ma á surale gú?

A/ Ándí mba má alqaína náfalaqí tháñgú tháñgáma na gay?

M/ Náñ náfaga gay? K'ééráthá hu

L/ p'ula thágí shambá dúra maré?

D/ rothathaqí gíñ namu gayle tháñgú u mbá d'afaru máré tháñ min mbá rothu háthuqí tha abuura mothá thík'ó háthú áwákalatháqa ma máánáñ áné p'ulaqí

3/ Gíñ bushú menthiñ gíñ márEqí wala alá ménthiñ márEqí ? Ma k'áláha sha waláa menthiñ mareqí nanoqí a rothuthaqí tha alú tha abuura

4/ min tha qíñ busí álúqú mbá zíqí tha añañqá mayú mbá thínlá ma qudí rotha thá

2.3 Ak'íthó alú 3 kataba

1/ Á thamatháhu tha almásalá daólá hathúe á kátabatha alhurúfá zí are alú táláta, arbaqa u hamsá ágarratha qeedié tha alfasiú

Másal mbá zíqí are alú 3 mbá zí are alú “4” mbá zí are 5

1/ Adó baná mááda
2/ ber gafa maaba
3/ Náfathágí thá thóñorá da hathue máábá ágarañí á góíatha rothá s'úríñígú tha abuura
4/ ma zííqí na giñ thiñ maabí thañgáma gabulaaná maná d'oñoshá -thága tha abuura
háthú rothuthágí tha alú

2.4 Ak'ítho alú 4: Garra

1. Geeratha rothá s'uríñí k'átabí hathué má ábá ágarañí tha assabúra are háthú gárra
thá ma p'íshí míndáñ ma Sharma híjja

2.5 Ak'ítho alú 5: Alk'anuna rothó

1/ min thá rothá dáólá hathúe yú gíathá rothá s'uríñí másal : Gúdí : d'abarí ma gúdí walá s'ek'eluqí

I/ ábad'í

A/ Alhasharátí bííló

M/ mané

L/ maagá (horóñ)

Anúk'tá rothuláqí tha alú

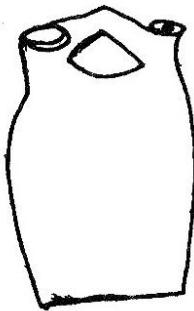
- 1/ geedí hathú madí alqíbríg u awarrá?
2/ Añá gúdí háthú náñ ná fagane máábíqí tháñgú?

3 Alqibírik u awár mma mare

Alqibirk u awár gíne alqadó mbá maabí thá Benishhangul mbá náfa mareqí than ñinéñ ma maré. Alqibírik náfaqí thábá gígís'eqí u assaláyeqí . Awár shíñ náfaqí tha álá dúgá fírí tháñ.

Awár u alqíibírik min s'ak'a ñineñ huláne gú s'ak'a fuudí , s'ak'a miilí u mbá beñení ñinéñ ma máré .Alqíbírik tha alqik'ílimañk'ayú bass ñinéñ huláne . Añá huuláne tha Assósa u tha Hómasha mmané.

Thá Benishangúl alqibirk ñinéñ ma íle nshan shugo maabí zaoqí min thutha walá mathígú walá ma shíbíla máré shá máré matha thabá tháñ tha martheqí.

???????????????? picture of pot from clay

Alqibrik

Awár

3.1 Ak'ítho alú 1 Garra u fagada

1/ mothá tha d'ak'othalegu shambá zíne tha górrayu hathú k'alathaga asse walla bus'añ
I/ Alqibik u Awár gíné alqadó mma máré

A/ alqibirk nafaqaqí thábá gígís'eqí bas

M/ Awár abad'ila fírí tháñ

L/ Alqibrik tha kurmuk ñinéñ huulane

D/ Alqibrik alqidda ma íle tha alqak'ílimañk'ayu mmane

G/ Alqíbríka zíqí tháñk'a ma d'oñ

3.2 Ak'ítho alú 2: Alk'anúná rothó

1/ min thá rothá buuluyú góathá rothá s'uruñí u á gárathá ahap'uñoatheqí tha alfásílú
I/ s'ak'a M/ Hónasha` D/ ma íle

A/ Alqibirig

L/ Awár

g/ Alqáda

2/ Geerathá rothá buulúlegú á k'ábáthaga rothá d'afara máré tháñ

Másal 1/ d'áñí = k'ós'íí

2/ fudí = mílí

I/ p'ús'í

M/ p'íshí D/ fírí

H/ maabá adarú

L/ s'ak'a

3/ Áhuluthá rothá zífqí thá"l" hu tha mbá zífqí tha "A"

I

A

1/ Alqibírik

I/ Áhorayú

2/ Awár

A/ Alqibirík

3/ K'a'ls'ayú

M/ mbá maíle

4/ Gíñ huulá tha Assósa u

L/ fírí

Thá Hómasa

3.3 Akítho alú táláta (3): kataba

1/ Gábúl hathú tháró rothá alqibírigú garrá mare awar hássa shin á kátabathá tha addáftarañgá mayú u maálé kátab háthú á d'iñatha assat'ur alú ma p'íshí

2/ maré mathí kátaba tha alwargá walá gídí assát'urú u maré hoshala thañ andí mbá ma d'í thoñor ma p'íshí tha assát'ur alú.

Annuk'tá rothuláqí tha alú

1. Geedí waáné hohihá thutha u wane búl há s'ooro?
2. Ma maabí hohá thúthá añ k'íllíñ náñ hás'úlné?
3. Shúl hohílá thutha thayú gádarña añ á d'ukuriña thá katabaya?
4. Shañíné ád'uguríñláne?
5. Rotha are alú hor añ (mbá zíí are alú holloñoníñ)
6. Mbá gáralá ma d'uk'únúñ shánine s'úlláne?

4 Alfáída alganífó (añá hohílá thutha)

Ma maabí hoha thutha aña alú k'illíñ has'ul bad'í ñgíñ míllañ . Mbáló yaní ma ró bide á ró na s'uá tha ashírdida áné gá musha áné á galu tha fírí mérlále u ané ágalú tha mbá albírule wálla tha bulíyu áné gía maabíé bad'íñgíñ . Ashan shúgo hohoth thut ha añ k'illíñ walá p'ishí.

Zízí álganífó p'ishí míllañ Giñ ná fagané nimíra wáhíd fírí náfaláqí thañgú walá harábí. Ittinén horóñ walá thík'í thík'í aña olu maré.

U gíñ ád'a shiñ añaalúgú u mbá ñoní ma shúní walá mathí zíiqí. I. Shan shúgo añ gía thá alganifa thá añañk'ayú.

Thoñor zíqí mbá p'arlá bad'íñgíñ are thañgú. Masal ma hatháñ zaa tha alganífayú

Lázim añ damá fírí tha alqibíring añ náfaqí tháñ u ma hatháñ híoqí añ gís'a thabá tha assabuñ nshan assáqa híóñaqí horoñgu d'oñoshí hathañ tháabá walá ma hatháñ gís'a thabá na gía hathañe íyu k'olí, alqussíra u bacteria. Min mbá thíña baró mare hía hatháñ thayúeqí maré gía hathañe bad'íñgíñ . Assáqá wákarñaqí ma alganifa shaarí míñ mbá hohíná thuthú añ díira alú.

Mín thá rotháleyú k'illíñ gíñ p'úlné hátháñéqí lázim alganífáñk'a añ ná náfaqí tháñ ma p'ishhí u na fuulák'ed'e añ gíathága ndu shá ane p'ara hathañe bad'íñgíñ are .lázim añ ás'uríña alganifa añí assáqá fúud'íñane.

4.1 Ak'ítho alú 1 : Karra u fagada

1. Móthá thá dok'othálégú tha assé wálla bus'añ shambá zíne thá garayú
A/ ma hathañ gís'a thaabá gabul añ thíña u ma hathañ thíñe p'aar hathañe bad'íñgíñ are

M/ Horoñ wallá aljarasím tha fírí d'íd'i , thá thiñthíñ u walá ma ma hatháñ gís'a thabá ñinéñ híí mare hathañ thayúeqí

L/ Shañ náfaqí tha alganifa kúlu yom walá p'ar bad'íñgíñ are

D/ fírí mérlá p'ishí ma buuna áshírdida thayúeqí

2. Motha d'ok'othalegú thandu shambá zíne tha alkitabú
I/ Nañ ámar maabí bad'íñgíñ?

A/ Nañ hárab fírí?

M/ fírí ma harábé nañ gííné?

L/ Fírí thá buuluyú sha bík'á hárabné nañ gígaláne?

D/ ma Shar ma alganifa nañ mathí p'arí bad'íñgíñ are?

G/ Assáqí wásalña aña sharí alganifa shañine gíña?

4.2 Ak'itho alú 2: Rothá

1. Maabí añañgama wane ho hí máreé thúthá? Rothú tháqí thaalú
2. Rothu thuqí thaalu gíñ nafaga álkanífa
3. K'éérá tháhu ná gíñ gí máábíñgamá alganífa thañ

4.3 Ak'itho alú 3: Alk'anúná rothó

Azañaña:

Geeratha alhurúfí d'afaruqígú ná boolayú mbá zíqí thá asandúk'á zíyuduyu hathu gía tha rothá da almaqana tháñ thúthá.

Tha alhurúfí zíqí tha assanduk'a belloyú mare ne na rothá áhluóláqí gú tha buluéqí

I/ Alhurúfí zíqí are alú hóllóñóníñ = mu , ró, or---

A/ mbá zíqí are alú táláta = oñó, Alí, eqé , olé

M/ mbá zíqí are alú árbaqa = zílí, maré , múshé-----

L/ mbá zíqí are alú hamsá = s'ís'ia , bílía , heesha ---

1 Hathú shíñ baqad mbale baró geeratha asanduk'a ziyundulegu na alhurúfí zí ñíne thayu hathu ahuhatha alu thutheqí hathu ahuluthaqí shambá daane almaqana sha ane gia rotha zí are alu talata, arbaqa u hamisa.

D	A	L	M
E	D'	I	U
B	O	Ñ	G

Hathu sawaratha alhurúfí d'afaruñuqí gu tha alwaragayu u tha alkartonu na zízí máré hathu has'ulo tha tha amadarasarayueqí hathu gíatha rotha d'afaruqí tháñgu hathu madíñatha maabá agarrañieqí u hap'uñouatheeqí tha alfasílu.

K'ala geedíe máré huo s'ak'a míthíl alhuruf mare faro tha alfasílueqí mare ahuhuluñu ndu ane da almáqana.

Geedí hathu gádarí háthú has abathá anímíra zí min sifíru (0) le Tisaqaya ? Ma madí hathu kataba tha alhuruf hathu madíñatha maaba agarrañ hathueqí

Rothá ma daa dolegu geeratha hathu afafaruñutha gundí hathu gíatha rotha d'afaruqi tháñgu tha addaf tarañga maayu.

Shímbíl

- shíbílí
- bishí
- ílí
- milí
- shílílí

Rothá madadó	rotha gíola mín thá rothamadadóyú
I/ Thóthohíñánéqí	_____ , _____ , _____ , _____ , _____
A/ d'íñane	_____ , _____ , _____ , _____ , _____
M/ Béláshangúl	_____ , _____ , _____ , _____ , _____
L/ Guguríña	_____ , _____ , _____ , _____ , _____

Azañañá:

Geeratha alhurúfí d'uthíñuqí thá níníyú, maa qndí háthú tímáñathá ná da almágana masal:

Magundí	thaniniyu	thartheqí
-afa	b- lí	mar
1. Gafa	bulí	marú
2. Geelí	bulí	thabá
3. Thíña	fírí	fuuda

Katabáthá shíñ ma mad'u thuqí shin thá alúñgamá. Geerathá alhurufi holí tha buluweqígu aña d'uthune ndu hathu ahiathaga alhurufí d'afaruqí mba adaathíñgane almaqana aña d'eñethíneyu.

- I. _____ Da

A. _____ Ba

2. Áhorathá mbá d'eñethíyú tha níniyu
I, sh _____ lí

A, A _____ í

3. Áhorathá mbá d'eñethíyú tharthéqí
I, maa _____

A, shee

1. Gíatha rotha d'afaruqígu míñ tha alhuruffí zí are alu talata , arbaqa u hámsa ,mba da almaqana
Másal: 1.hua = hu, ua
2. Níñe = ñine
3. Amare = are , maré -----
2. gíatha mbalegu shíñ tha mba zí are alú talata

I, Alí = _____

A, rum = _____

3. Gíatha mbalegu fish tha mba zí are alu árbaqa.

I, gadí = , , , ,

A, hís'a = , , , ,

4. Gíatha mbalegufish tha mbá zí are alu hamísa (5)

I, murthá = , , , ,

A, alfúl = , , , ,

Azañzaná:

Rothá damu gundí kúlýóm alqaláámá

Alfasílo ñinéñ ádamuñane tháñ

Másal 1. Mía + alu = mía – alu (-)

Shúlí + ñera = shúlí-ñera

2. Geedí +gu = geedu

Rotha holonóníñ madamu gundí kulíyom tha alqalaama alfasílo ma d'uk'unuñ ñíneñ maane . U almaqana dane míthíl d'uk'unuñ ñíneñ has'ulane.

3. Hathu p'aaduthaqí tha ahap'uñathale rotha buululeqí hathu dathaga rotha damu gundí sha ane da almaqana mañ.

I, íle

A, are

M, shúlí

L, thabá

1. Katabotha rotha damu gundí tha addararañgamayu min thayu hathu garratha ahap'uñatheeqí tha alfasílu.

Azañzaña:

Alqalaama rotha ad'uguríño (.) Shugo walla (/) shugo ñineñ mmaane

Másal : Ik'lím Benishangul Gumuz =

(Ik' / B/G) (Ik. B.G .)

2. Geeratha alqusumatí holígu tha bulueqí hathu katabatha tha rothá ad'uguríño
I/ shúlí algírayo

A/ Addíktór

M/ Albolís

L/ Almactaba álbolísú

3. Gárrathá rotha ad'uguríñále gú ahap'uatheqí ma halíyu tha alfasílu d'úk'unuñ
d'úk'unuñ.

I/ Alm/Alfw = alm.alf.w (Almactabá alfírdú warado)

A/ alm/Alf/ d'a = alm.Alf.d'a (almactaba alfírdú d'añí)

M/ add/r = Add.r (Addíktot)

4. Hathu shin góthá rothá d'úgurí min thayú á ágarañathá ahap'úñoáthá tha alfasílu.

Anúk'út'á rothuláqí tha alú

Hathú bad'a alk'ubía almíláaría márrayá?

Ma hathú bad'a alk'ubía náñ gí háthú?

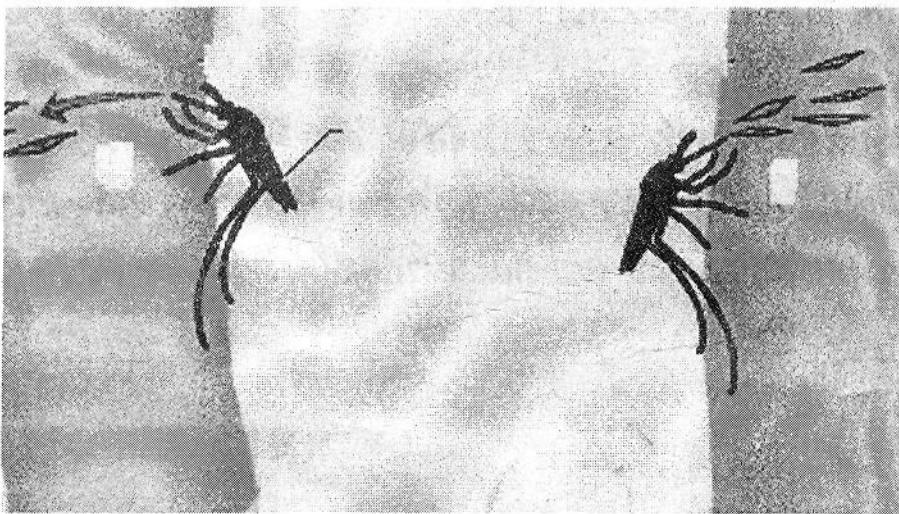
Añá gúdí háthú maabí bad'í alk'ubía mílláñá?

Asáqa múfí maabí alk'ubíá náñ thárnéqí thañ na alqalááma?

5 Yámúth

Yamuth ñiñéñ ámaru(afaru) maabí alk'ubía miñ maabá bád'í maabí p'ishí bus'ik'ethieqí. Mbá zíga añ yamuth tha amíloyú ñiñéñ bíd'íné maabí yamuth na níñele ñíne-ñ gíí bad'íñgíñ ma bíd'á maabí.

Yámúth mba zígame thiñ thiña k'ad'e u sha ane olu k'afa famílí ñinéñ k'ábíné. Asaqa marne k'afa máába bad'í ane has'ulo ajarasímá wálá madí thá are min thalo baro ana ada bid'a maabá p'ishí bus'k'e u áné ágalu ñiné k'afa tháñ na baro gia ñiné bad'íñgíñ . Gíñ k'algoalá sha aljarasím yaqaní gíñ wálá madí tha are ñinéñ mmaané.

Asúra: 1.4 yamuthú

Yamuth u alhasharatí has'ul bad'íñgíñ añ d'uk'uthíña ndú míñ thá añañk'ayú u sháñ gíá mbalo lazím añ fagada aña zíí máré.

Mba zíí ga añ yámúth aña bad'í añ thá as'ak'ale u aña bur firí alu ñiñéñ olu máré .Asháñ añ p'aara bad'íñgíñ are añ geera aña bur firí alú masal bard'a u aña buuthuýugu añ díírayu u aña díd'í añ aña as'ara ma pííshí.Thoñorindu mañ físh lazím añ has'ulaga maabí alhíbíro addawathígu mba yá muthu áñ fia netháñ.

5.1 Ak'itha alú 1: Garra u fagada

1. Shambá zííne thá garrayú k'aalatha asse wála bus'áñ
I/ yámúth thík'í thiñthíñ miñ ndímílí

A/ yámúth níñelé u na ídelé ámar maabí bad'íñgíñ

M/ ma ha tháñ ás'ará añañk'a p'arí yamu th are

L/ yamuth walá zííqí thá añañk'ayú

2. Mothathá d'ok'othale shambá zííne thá garrayu
I / in waane thík'í yamuth thiñthíñ?

A/ shañíñé ámarné maabá p'íshí bús'ik'e bad'íníñ gíñ?

M/ Añá zíí añ shañíné mbá olu yamúth?

L/ sháñ p'aratha alk'ubía are náñ gíñia ?

5.2 Ak'ítho alú 2: Alk'anúná rothó

1. Áhorathá añá d'eñethíyuyu añá sharné

- oluné - alú - ás'ará – idele

- yamuth - are - ádíd'íña

I/ Horóñ añá díd'í áñ ñinéñ _____.

A/ _____ maabíthí ñinéñ thík'íne thíñthíñ

M/ yámúth _____ walá ámar maabí alk'u bía

L/ walá ma hatháñ _____ bus'ík'éñk'a has'úl hatháñe bad'íñgíñ.

2. Min thá rothá maahú k'eeráléyú gú áhuha tha álú mbá ma alqisím u mbá p'úlíñ zízíqí

Másal : p'aalí - d'ugurí Awár -

- s'uríñí - mílí

- baala

I/ marshí

A/ mílí

M/ niñe

L/ hangír

3. Almasal mbá ma dadólégu mbá mágíñ alqisimí u zízíqí háthú gásamathá gaqí tha abuura háthú rothuthaqí thaalu hathu kátabothá u garatha ahap'uñathé tha alfásílu.

Masal: Alqisím(hu)

Zízí

Gadí baala

Mu d'aañí

Beegu shuuní

Mia mílí

Galí marshí

T'uk'á d'ááñí

Fírí s'ári

4. Míñ thá rothá s'uríñí ma da odóláyúgú áhuathá álu mbá ma zízí rothó
Masal: Amúuna bad'í are

Mussa shun qa añ

Mbá ma dadó míñ tha almásáláleyú mbá má hú p'up'ú zízí rothó mmaa máré

I/ Gadí bírí adoqí A/ s'ís'ía d'aañí s'ík'é

M/ maabá shúníthí múshe L/ shulí t'ok'oló dáará álu

5.3 Ak'ítho alú 3: kataba

1. Áhorathá aña d'eñethiyúlegu zí thá buulue

I/ oríñk'a _____ walá ma gís'álá

A/ Gadí gídí alqádab maabí d'oñondíeqí _____

M/ walá ma hatháñ díira aña burga fírí áluqígúyú has'ul hatháñé.

5.4 Ak'ítho alú 4 : Rotha

Á geerathá d'ok'othá buululéguá á rothutháqí tha alú tha abuura min mbá k'odí há thúneqí
ád'ethothágaqí á gárrathá ahap'uñoatheqí.

1. Assáqa fethíña gíñ díid'í alu min tha añañk'ayú sha añ dáára alú wállá añ d'ak'a alú
áña s'uríñ añ andí mbá p'ishí ? Rothu tahaqí tha alú.

2. Hathú madí tha añañk'á p'ishí ma ás'áráñayá? Nañ p'ishigané? Rothu thágí tha alú.

Annuk'tá rothuláqí tha alú

1. Ñonshó zí thá añañañgá mayúá?

2. Madí háthú shambá olu már eyá?

3. Ñonshó are náñ náfagané?

6 Ñonshó

Ñonshó alhashará bádí ñinéñ mmane. Hatháñ thík'í ñonshó k'osh u asháme min añá zíí ñónsho. Ñonshó gíí ñonshó k'osh shá máré thiña na shin hás'úl mare familí thí shíñ sha mare gía ma thinthíñ s'ís'ía amuud'a ñinéñ gíí ñonshó ñonshó k'osh tháñ . Gíñ gíga mare ñonshó k'osh sha mare thiña ma s'ís'ía the há álu na amuud'a ñiñeñ mane.

Ñonshó thinthíña ná faqí ñineñ maane./ ma hatháñ thiña ñonshó da hatháné alqáfia, ashíiddá u addáwa , sha áné rák'as'íña hatháñé hohoyaqí , sha áné d'ámus'íña maabí bus'ík'e , álá gía alhaláwa tháñ u albasskawit ñinéñ dané na alfaída

Nonshó asháme náfaqí sha álé gía ma ashámaqá álé d'úúla shafa are tháñ maale gorlá u álá d'úúla almushámmaqa are tháñ sha bík'á áqorthíñne fírí ma ró bidé.

Gíñ k'olga ñónsho sha bík'a thiñlá máré thiñthíñá máré thí ñinéñ mane . Nshan shúgo ássáqá bas'láñe gídí orá ñíshigaláne.

Asaqa bas'ilá ñonsho k'abí alá thama ñonshó aréye albaal bak'a yak'as' maré

Ñonshogu gudí tha abuura . Tha abúúra d'uk'unuñu maayu ñonshó alqaína talata . Mbálegu:

- ñonshó buluñbuluñ
- Ñoshó burígú (mbá shak'aligu) u
- Nonshó ídele mma maré

Ñoshó idelé

Ñonshó burígú (úm)

Ñonshó buluñbuluñ (na didíné)

Ñonshógú gídí ashuk'úlá álu máregú. Ññonshó buluñbuuluñ ñiná ma águr u ñináñ ma alú ñonsho. Ñonshó áléshañ bak'a d'uk'íne ndu ñínañ ol huhlu Ñonsho burígu shin ñonshó míhile áshuk'úlá márè shin márè buuró thiñthiñ alú , maré jahaza ñonshó k'óshí u ñonsho shafaqí tha gíndiyu , mare d'ííña anadafá gíndú alú , maré bía walla maré shap'utha buayu tha gíndiyu añ bad'añgañe u maré gagá alqadú mmaane Ashuk'ulá ñonshó ídele shin áné há ñonshó buluñ buluñ gundí bas. Míñ mbá haane aléshañ wálá k'abí máré taní máré gagalu míñ tha gíndiyu.

6.1 Ak'ítho alú 1 Garra u fágada

1. Rothá s'uríni ma dadólé gú k'alá asse wálla bus'añ
I/ Ñonshó maabí ñínéñ gíga mare ñonshok'osho

M/ at'ábí ñonsho p'ishí álá fárá maabié shiñ tháñ

L/ Ñonshó níñelé walá ol húhúlú

D/ Ñonshó burígú ábad'í gind iyú

2. mótha thá d'ok'othálé gú thand
I/ wane gasamgalá ñonshóqí na algínís?

A/ Náñ ma gíñ thik'ílá ñonshóthí?

M/ Nañ gíga nóñsho ñonshó k'oshí?

L/ Ñonshó thíñ thíñ nañ náfagané?

Dí/ Alqáiná ñónsho nañ náfagané?

D/ Alqáiná ñonsho mbá óhuhulu shañine s'úláné?

G/ shañíné s'úllá ñonshó há ñonshó níñelé gundí?

6.2 Ak'ítho alú 2 Alk'anúná rothó

Azañzaña

Rotha k'illíñ gídí almaqana u almaqáná da maré d'afaruqí. Rotha assáqa huluné thá rothá mañle s'ullá (da) maabíe rotha gundí rotha are lakíñ walá huluqí tha rotha gundíle thá rothayú , nshan rotha are almáqána ma addíl (s'arhu) ñine maane rotha arelo s'ulla sha alk'ámuz (díshínéri). Másal : s'ík'é , d'ak'álálú taní p'úlhá thane tha nagásé, s'ík'a thábaqí.

1/ Daatha rothálé mothá shabahauné thañgú
I/ Agúr

A/ fámílí

M/ gía

L/ Asud'ú = agubalu

D/ ñoñshó – horoñ

2/ d'oñoshatha tha abuura á gíatha rothá ñgúnuñ á p'ulá tha maabá ágaraníeqí
Másal : rotha madadó Rothá ma gígí

Abíbísho - Bíshí

- Abó

- Bibi

Gíáthá shíñ mbá bulúlé míthíl mbá álmásálá bello

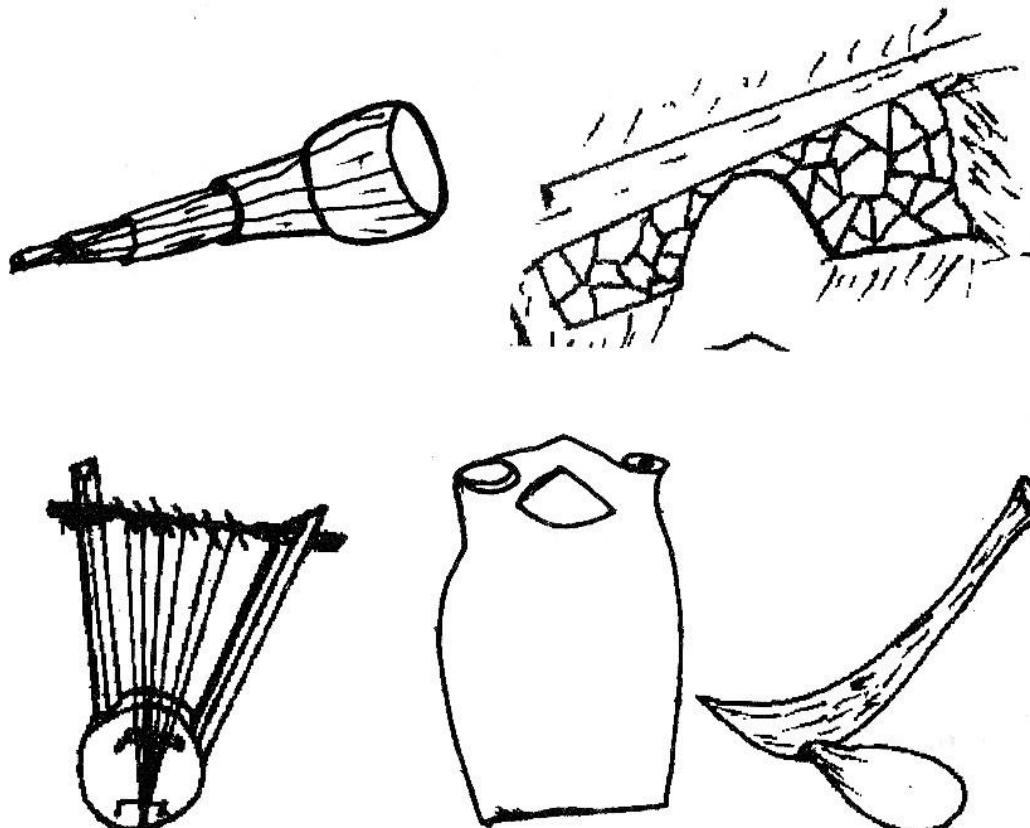
I/ Horóñ

m/ Húhúlú

A/ Añbad'áñgañ

L/ Baabás'

3/ Hoshalathá asúrále thañgu ma hía hatthú álú á kátabathá na hú máré thé huèqí.

Geeratha alqismá dao háthú gíñlegueqí háthú góatha rothá s'uruní thé háthú garratha ahap'uñothe tha alfasílu

6.3 Ak'itho álú 3: kataba

1. Geeratha gíñ buushu thaayu u mbá ñeeró háthú katabo tha na alqism mbá zíiqí tha añañgamayu háthú garratha ahap'uñatheeqí tha alfasílu.
2. kataba tha attaríhá alúñgama háthú garra tha ahap'uñathee tha alfasílu

6.4 Ak'íthó alí 4 : Rotha

Gasamathaqí tha abuura háthú tafaguthaqí tha rothále alúgú háthú rothá tha tha alfasílu nafar nafar.

- 1/ tha añáñgamayu ñonsho náñ nafaqa gané?
- 2/ maabí zííqí tha añañgamayu shá ñine thík'í maré ñonshó?
- 3/ Ñonshó ma nano farlane maabíe ma almasal?

7 Geedíqí tham thám tha albáál

Abáyatha añ damátha geedí gundí

Maré gárра márэ maada añ gundí

Tha tharthe márэ mad'a maabí gundí

U adam agíráya áshól ndímílí gundí =2

Addúk'ush addúk'ush añ gís'a thá geedí are,

Sha díd'áñgañ ámílhíñ are

Áné baró bía thá s'abare

Thá huñhud'a alú míthíl amare =2

Almañgáñk'á gía are

Sha añ fuura añ thíña íila añ ábada thá gá are

Sha gábúl thoñor hushuó áré

Hássa áfúlá zígíqí s'ara áré = 2

Ás'ara gadí bus'íik'a u k'ees'a alú

Tha ma fet'ek'e ól d'íñí alú

Ma zíia shambálo bun áhap'unátha alú

Na baró k'ala allayá alí

Mbá hoshal maabí tháñ míthíl galí

Min assabá , Wala alí mathí aña zíí geedí naalí

7.1 Ak"ítho alú 1 Garra u fagad

1./ Motha thá d'ok'othale gú asse wálla bú's'añ míthíl shambá zíóné tha garrayú
I/ Gadí ma gárraqí wlá madí añ gundí

A/ ma añ s'araqí tha áñ gís'a geedí are p'ishí

M/ Gadi ma did'é p'ishí ahap'unáthéqí

2/ Móthá thá d'ok'othálé gú thandu shambá zíne thá garrayú

I/ Gadí walá ma dama ábunáthá gundí náñ gíné?

A/ mithíl náno bia gádí thá huñhud'alú?

M/ nañ s'úlla gíñ gía are?

7.2 Ak'ítho alú 2 Alk'anúná rothó

1/ Gásamatháqí tha abuura hathu kátabatha rothá d'afaruqí u mbá shaba hauqí.
Másal alhurúfí zíí are alú talata u mbá zíí are alu árbáqa

Gía = shák'ala - Gís'a = ás'ara

Olé = walé - k'ala = rotha

Móthathá d'ok'othálegú shíñ ma shabahauqí mithíl mbá bello

I/ dídd'í =

A/ Damá =

M/ Gís'a =

2/ kataba thá rothá d'afaruqí

Másal Bebé = k'eeda

Munzúyú = habííhañ

Mótháthágú mbále mithíl mbá bello ma d'a faruqí

I/ Huushu áré

A/ sholgundí

M/ Abbáya thá =

L/ Abadaare

D/ Gundí

7.3 Ak'ítho alú 3 Kataba

Azañzaña

Kataba thoñorindú rothó d'uk'unuñ ñiné mané

Nsahan shúgo zíqí na anuk't'a fédíqí thamthám tha albál

Añ d'íña zízí alhurufú a1ú ma p'íshí

Assáqa ka'tabña lazím añ ás'us'uríñu alharifqí

Lázim assáqa kátabíña rothá máré s'us'uriñuqí tha bík'a galu máre

Lázim añ d'íña assátúrá bello alú bik'a galuné tha mbá bulule

Bík'a ámomothíñulá rothá d'uk'unuñyú

1/ Náfaqatháqí tha azañzañá tháróña garrá á móthathá d'ok'othálé gu

I/ kátabathá gíñ zíqí k'íllíñ aña gárra hathu tha agoñgórú u áp'úlátha maabá ávarañiéqí

A/ kátabothá rothá máábí gábulú á gárratha ahap'úñoathéqí tha alfasílú

7.4 Ak'ítho alú 4 Rotha

1. 1. D'oñoshatha atha abuura á rothu thágí shambá thambá geedíqí thalbál á kátabátha u harthú p'ulathaqí tha alfasílú
2. 2. D'ok'othothá abuñoáthá gíñ dúrra geedí bíló á kátabothá hathú rothá thá tha alfasílú.

Anuk'ut'a rothul aqí thaalu

1. Tha as'ak'ale náñ p'al maabíñgamá thá agoñú?
2. Tha agoñú wallá thá agongórú min gíñ bíló p'us'álu náñ s'ulane mbá fas'í máábí?
3. Alqainatí gíñ bíló fas'ilá tha agongórú wálla tha agoñu k'ééráthá hu.

8 Gíñ bílo Fas'ila tha agoñu

Gíñ k'álagú sha gíñ bílo fas'lá mbá fas'ílgu aña gúdí hathu thaayu mmane. Gíñ bílolegu awalí rik'ílagu tha huuní alú máré p'us'á maqíthíguqí

Minambalo baro álá bíldá álá fas'a thá huuní ma jahazáyú tha agoñú wallá tha agonfórú .Gíñ bílo fas'ila alfáida da máré magasama aleñ holononiñ

1. Thíñthíñéu
2. Addahílýeqí

Gíñ bílo fas'ila d'añí ná alqaínatí máré mbá thíñla na íle masal: shaa shá , bílía, asalat'a ---d'añí. Mbá thíñlagu shíñ na fílí masal: albaanbé , dook'ó , albafra, k'aitha ---d'añí. Mbá thíñlagu na are masal : albanat'ur

Ashatha, majíru ---d'añí. Gíñlegu k'íllíñ gádarlágú álé thíña ma gudí

Gíñ bílo fas'ílo tha agoñú thík'íla alfaída thí gú na nafaqa maabí ná p'aara mabíye bad'íngíñ aré u aná amarshíña maabí

Gíñ bílló fas'íla tha agoñú shak'alá k'ed'e ma k'íllíñ u gíñ bílo fas'ila ma shar ma sha álé thíña u álé shíbíla alú s'awarthíñ ago ngóriyú.

8.1 Ak'íthó alú 1: Garra u fagada

1. 1/ míthíl shambá zíne thá garrayú k'alatha tha assé wállea bus'añ
I/ Gíñ bílo fas'íla tha agoñú sha has'ul fúuda millañ sha álá faas'a walá gadaruqí

A/ Gíñ bílo fas'íla tha agoñú k'íllíñ thíñlá ma gudí

M/ Gíñ bíl;ó fas'íla tha agoñú k'íllíñ thíñthíneqí bas ñinéñ náfaga máré

L/ Gíñ bílo fas'ila tha agoñu mbá thuínlá na ile u na filí bas ñinéñ ma máré

D/ Gíñ bílo bus'í tha agoñu ma thínlá p'íshí alqáfíé

2/ mótháthá d'ok'othálégú shambá zíne thá garrayu

A/ ma maabí thíña gíñ fas'íla tha agoñú náñ thí'iláne thayú na alfaída

M/p'uláthaqí mbá walá thíñlá ma gudí u mbá thíñlá ma gudí

L/ p'ulátháqí mbá thíñlá na k'olo,

8.2 Ak'ítho alú 2: kataba

Ndú daadó : Gabul á tharátha agíráyaleqí lázím á d'oñoshatha tha abuura á rothutháqí tha annuk'ta taláta alú u á mótháthá

Annuk'ta rothuláqí tha alú

1. 1/ Náñ s'ullá sha rothá s'uríñi?

2. 2/ Náñ gígalá rothá s'uríñí u sháñíné gílláne?
3. 3/ Rothá s'uríñí aleñkámu maa ga márégí gasamá?

Azañzaña

Rothá s'uríñí:

S'uríñindú u da almaqana zíí thandule

Ma gígí tha alk'anún

Gídí thóñorindu holloñóñíñ másal 1: gídí rothá abúúne u gígí

Másal 2 : Ádam adóqí

Geedí Áhmad zaqí gú tha Assósá

1. 1/ Geera thá rothálé háthú áhorathá añá d'eñe thínéyu ma álé rothuga háthúqí tha abuura

Másal : _____ ñinéñ rábaqa alá gíñ bíló ma fas'a

Mothá/ thíñ thíñe ñinéñ rábaqagala gíñ bíló ma faas'a

2. sha añ thík'a fuu da ñinéñ rábaqa gaña gíñ bíló fasíla

Móthá thágú shíñ mbálégu

I/ ma hatháñ fas'á gíñe bíló hatháñ thík'í _____.

A/ ma hatháñ thíñia gíñ bíló ma faas'á hatháñ thík'í _____.

M/ Alfatamin ñinéñ thík'íña min _____.

Geera thá rothá s'uríñile gú añá d'eñe thínéyú hathú áhoratha mbá sharí thareqí u ma agundíeqí

Másal: _____ gídí _____

Mothá 1 Assáqáadolí gídí ná huluolí aré tháñ

I/ _____ na íle ñiñéñ _____

A/ _____ na fílí ñiñéñ _____

M/ _____ na are ñiñéñ _____

3. Geerathá rothá le gú á gíathá rothá s'uríñí tháñ

Másal: edís = édís ma múfa ñgó wala gídí addawa.

Gíñ búshú ñero = ñeera ma dááré gíñ bú shu thúlí.

Gía thá mbálé gú marothá s'uríñí

I/ mía A/ Galí M/ marú

L/ Mááda D/Lúúbá

4. Á máábá ágarañí ná ágalu hathue alhurufí tha assabúra are (rotha) hathu shíñ gía thá tha asherua u á gárathá maabá ágarañíeqí
5. Háthú katabathá rothá galuqí tha assabúra are máré shíñ áhu hulíñuqí tha asherua maabá k'ódíneqí mindáñ ñínén goriyú.

8.3 Ak'ítho alú 3 : Rotha

1/ maabí fas'í gíñ bíló bus'í álú thañgámayá?

I/ walá ma fas'í máré nánóqí mbá walá fas'í ga márē ne

A/ u ma fas'í máré nánóqí fas'í ga márē ne rothu thágí tha álú ma thík'iá hathu á rotha thá tha alfásilú ahap'uñoatheqí

- 2/ ma zíiqí na maabí madí hu tha giné fas'ayú á d'ok'otho thayú á rothathátha alfásilú
- 3/ Assáqa ma thí hathu min tha algíráyayú fás'a háthú marrayú rothá thá tha alfásilú
- 4/ Rothuthaqí tha abuura gíñ daa maabíé gíñ fas'ílá na alfaída u gíñ wásal háthú thaalú á rothathá tha alfásilú.

Annuk'tá rothuláqí thaalú

Mahathú shibílí mí'sé huhulú kam t'úra fed'í hathu u thé kámu fed'í háthú náñ fagadí háthúné thañ ?

Alhisábá kátabíña théñ mbá arabú mmané .Gídí gaale (Ámara) shíñ mbá márē yá?

Ma k'al hathú sha gídí márē le tha kámu tuyú madí háthúne katabá?

9 Annímírá (alhísábá) albartó

Ndu k'illíñ gídí alhisabá fágadí máré gímmañ thán tha annímíra u thá kataba. Anímíra thá kataba yaní shugo ñinéñ mané mbá fagadí máré gíñmañ tháñ na zízí , na añ hohór u na k'ok'ós' tha alqaláme ñínénné mithil 1, 2, 3 ñinéñ mané.

Miñ tha ndú gídí alhisabuyú k'íllíñ le Ámhara ñinéñ gídí annímírá ñálu k'ed'é (alqaláma) . Min mbá ádó añ ma añ t'awarí adí ma d'uk'u maabíqí nshan shugo geedí bíló áhathí walá shábahaqí tha madí máré .Gábul thá shúlí algírist'anuyú ñinéñ dadañláne lakíñ hássá gashaqí. Ñinéñ k'ayarala tha mbá t'ok'oló tha adáráñ k'ayú .

Tha amhára adaqí ma thohí anímíraqí thá árabíyúeqí sha áné shíñ hía alqálá miyú .Anímíra arabe shugo ñinéñ mané (1, 2, 3,) ñinanne na maabá fédí né d'uk'iuthíña amháa alhimíra k'ed'eqí.

Nshan shugo geedí t'ok'olo tha assak'a fa (qít'a wará) thík'o mare mbále mbá máré mmane bik'a d'uk'unune märéqí na amhara garrá tha p'ishí addaqarííheqí le Benishamngul (berta) gíida alhisábá k'ed'e lakíñ hásab assak'áfá adóqí mbálé adí ma d'uk'í . Maabí k'illíñ thá árabí ñinéñ hásabílá . Annímíra amharo añkátaba tha assát'úrú min d'uk'únúñ le míía.

Le Alhisaba Benishangul mbá hasabíñ lá tháñ gábul hássa d'uk'é añ k'abá áné zía ma ataaríh

9.1 Ak'íthoalú 1 : Garra u fagada

1. Mithil shambá zíóné thá garayú k'ala thá asse wálla bus'añ
I/ Ndu k'illíñ gídí alhisabá hassáb máré tháñ

A/ min tha ndu k'illíñ Amhara bass ñineñ gídí alqalama annímíro mbá kátabílá.

M/ Anímírá It'alio ñinéñ d'uk'uthíña mbá amharo hú

L/ algíráyá t'ok'oló d'uk'uthíñ alhisabá ammaró ndú

D/ Gídalá gídálá Itíop'ía anímíra u alhisabá hássabine tháñ p'uliñ ataaríhá k'ed'eqí mbá gabulú

Mothatha d'ok'othálé gú tha ndu

I/ Tha adáará ñk'áya k'eeera tha ndú mbá alqalámá annímíro hu maabá gídíne?

M/ Nañ shábaha hathué sha d'uk'uthíña anímíra amaró ndú?

Tha anímíra			Tha anímíra		
Anímírá Amaró	Anímírá	Tha	Anímírá Amaró	Anímírá	Tha

	Arabu	Alharif		Araba	Alharif
د	1	D'uk'unuñ	ك	24.	Arbaq u ishírin
ه	2	Holoñoníñ	ك	25	Hamsa u íhsírin
ر		Talata	ك	26	Sita u ishirin
ب		Arbaqa	ك	27	Saba uíshrin
خ		Hamsa	ك	28	Tamania u ishirin
س		Sítta	ك	29	Tisa u ishírin
ذ		Sabaqa	'	30	Taletín
ت		Tamanía	'	31	Wahid u taletin
ث		Tísaga	'	32	Itinen u taletin
ش		Ashara	'	33	Talata u taletin
ح		Hidashar	'	34	Arbaqa u taletin
غ		At'ínashar	'	35	Hamsa u taletin
ف		T'alat'ashar	'	36	Sita u taletin
و		Arbat'ashar	'	37	Sabaqa utaletin
ق		Hamist'ashar	'	38	Tamania u letin
ل		Sít'ashar	'	39	Tisaqa utaletin
ل		Sabat'ashar	(40	Arbaqín
ل		Tamant'ashar	(41	Wahíd u arbain
ل		Tiset'ashar	(42	Itinén u arbaqin
ك		Ishírin	(43	Talata u arbaqin

ްަ	21.	Wahíd u ishírín	(4)	44	Arbaqa u arbaqin
ްަ	22	Itínenu ishírín	(5)	45	Hamsa u arbaqin
ްަ	23	Talata u ishírín	(6)	46	Sita u arbaqin

Tha anímíra			Tha anímíra		
Anímírá Amaró	Anímírá Arabu	Tha Alharif	Anímírá Amaró	Anímírá Araba	Tha Alharif
(6	47	Saba u arbaqíñ	+4	74	Arbaqa u sabaqí
(8	48	Tamania u arbaqín	+5	75	Hamisa u sabaqin
(9	49	Tisaqau arbaqín	+6	76	Sita u sabaqín
)	50	Hamsíín	+7	77	Saba u sabaqín
)1	51	Wahíd u hamísíín	+8	78	Tamania u sabaqin
)2	52	Itinenu hamísíín	+9	79	Tisaqa u sabaqin
)3	53	Talata u hamísíín	,	80	Tamanín
)4	54	Arbaqa u hamísíín	,1	81	Wahíd u tamanin
)5	55	Hamsa u hamísíín	,2	82	Itine u tamanin
)6	56	Sita u ha mísíín	,3	83	Talata u tamanin

)7	57	Sabaqa u hamísíín	,4	84	Arbaqa u tamanin
)8	58	Tamania u hamísíín	,5	85	Hamisa u tamanin
)9	59	Tisaqau hamisíín	,6	86	Sita u tamanin
-	60	Síttíín	,7	87	Saba u tamanin
-1	61	Wahid u sittín	,8	88	Tamania u tamanin
-2	62	Itinen u sittín	,9	89	Tisa u tamanin
-3	63	Talata u síttín	-	90	Tisiqin
-4	64	Arbaqa u sittin	-1	91	Wahid u tisiqin
-5	65	Hamisa u sittin	-2	92	Itínen u tisiqín
-6	66	Sita u sittin	-3	93	Talata u tisiqin
-7	67	Sabaqa u sittin	-4	94	Arbaqa u tisqín
-8	68	Tamania u sittn	-5	95	Hamisa u tísíqin
-9	69	Saqa u situn	-6	96	Sita u tisíqíñ
+	70	Sabaqin	-7	97	Saba u tisiqin
+1	71	Wahi u sabaqin	-8	98	Tamania u tisiqin
+2	72	Itinenu sabaqin	-9	99	Tisaqa u tisiqin
+3	73	Talata u sabaqí	0	100	Mía

Azañaña

	Tha	Tha anímíra	Tha

Tha Anímírá	Tha ndu Albarto mbá gabulu	Alharif	Tha Anímírá	Tha ndu Albarto mbá gabulu	Alharif
1.	Mannak'u	D'uk'unúñ	15	Matuma mazíqolo mok'osu	Hamíst'a shar
2.	Maholañ	Holloñoniñ	16	Matuma mazíqolo mak'era	Síttashar
3	Mahote	Talata	17	Matuma mazíqolo labohoole	Sabat'ash ar
4	Mannamu	Arbaqa	18	Matuma mazíqolo Labohole	Tamant'a sher
5	Mok'oshu	Hamsa	19	Matuma mazíqolo Labamannamu	Tiset'ash ar
6	Mak'era	Sitta	20	K'ís'írí	Íshíríín
7	Labohoole	Sabaqa	21	K'ís'írí mazíqolo manak'u	Wahídu ishríín
8	Labohote	Tamanía	22	K'ís'írí mazíqolo mahole	Ítnen u íshírin
9	Thabamannamu	Tisaqa	23	K'ís'íri maziqolo Mahote	Talata u íshírin
10	Matuma	Asharqa	24	K'ís'írí mazíqol mok'oshu	Arbaqa u ishríín
11	Matuma maziqaro mannak'u	Hidashar	25	K'ís'írí mazíqol mok'oshu	Hams a u íshríín
12	Matuma mazíqolo maholañ	It'nashar	100	Matuma zíí manak'u	Míia
13	Matuma mazíqolo mannamu	Talat'ashar	101	Matuma zíí manak'u	Míoa u walid

14	Matuma mazíqolo mannamu	Arbat'ashar	102	Matuna zíí mahote	Mía u itnen
----	-------------------------------	-------------	-----	-------------------	----------------

9.2 Ak'ítho alú 2: kataba

1. Gabul á hoshalathá azañañayá tháñ kátabathá anímírá amharó tha addáftarú háthú p'úlátha maabá ágarañíeqí shambá gárrao hathune míñ thá shulindu holloñoniñú min 1-10.
2. Kátabathá u á d'afaruthá anímíra arabú tha mbá amharóle tha addáftañgá mayú u á garrathá maabá ágarañíeqí
3. Kátabathá aqolaré asháró tha anímíra u tha alhuruf u á p'ulá thágí
4. Alhisábá álbérto u mbá amharó mbá daólá hathue tha azañañayú_áhoshala thá tháñ háthú d'oñoshathága tha abuura á sherutha thaalú tha alfasílú, thayú tha ndu u thá kataba shá máré allámathabá tháñ.
5. Ámáábá ágarañí ná ágalu katabá há thú shin ahá tha thá ga á muas'athatha assabúra are d'uk'uunúñ d'úunuñ.
6. Le annímíra da hathué maabá ágarañí hathuátháthágá d'uk'unúñ d'uk'únúñ.
7. Gíñ daa hathué máábá ágarañí háthú á hathathága á mothá thá than du

Geerathá rothá zííqí thá “I” hu hathu áhulu thágí mare mbá zíqí thá “A”

I

A

1. Ndu	I/ k'os'iñí
2. Gashaqí	A/ k'ayare
3. Mbá t'ok'oló	M/ aluk'a
4. Thohe	L/ shaare
5. Bíiló	D/ hór añ
6. Mamnak'ú	g/ bak'alá
7. D'uk'é	é/ maada
8. Fágada	u/ mbá hassó
9/ d'añí	

Annuk'tá rothuláqí tha alú

1. Nañ náfaqa hatháñ sha añ fágada alfáriá zííqí tha annúsá rothoyú . Min rothá d'uk'uunúñ le rotha d'uk'uunúñ thá rothá s'uruíñí d'uk'uunúnyú thá garrayú?
2. Hathú gádarí háthú k'eeratha alqaláma náfalaqí tháñ hugú sha álá kátaba rothá damugundi u rotha ad'uguríñá?

10 Albarnamájá máábí shúl dük'unuñ

Albarná mija maabí shulí d'uk'unuñ yaní mare ñinéñ áuhine másal shambá ól mare geedí kámu adí ól mare u thá kam sána alú ól mare ñinéñ thámne thá thoñorindú t'ok'oló.

Ma maabí oluo tha albarnamíja thóñorindu aqoluo geedí olla walá dáqabí thík'í gíñ k'illíñ u mare gúda gugúda p'ishí.

Maabí ólí tha albarnámíj mare thík'á gíñ fed'í mare u mare gúda ma p'ishí u mare d'ononda ma p'ishíga áñgú.

Ma maabí oluoqí tha albarnamájá mihí ólí u u geedí bíló thík'í alqá fiagú.

Niñé mbá ná faqí tha albarnamajá oqolú mare íde k'ed'e gúdigu ma p'ishiga añ.

Maabí ná faqí thá albarnamájá máábí shúl d'uk'u nuñ u ól geedígú ma s'us'uríñuqí. U ma maabí oluoqí ma s'us'uríñaqí attáqábá alqíhtísadu u mbá gugudu k'illíñ nagásí. Geedí bíló d'oñondígú tha almahábbá u tha addaría.

Ma maabí oluoqí gú ma Shar ma albarnamájá maabí shulí d'uk'unuñ walá geedí thík'í thoñor sha mare gárra, sha mare thík'a alqáfia u walá thík'í gugúda p'ishígú.

10.1 Ak'itho alú 1 : Garra u fagada

1. Hássab shambá zííné thá garrayú k'alathá assé wállá bús'añ.
I/ mihí náfaqí tha albarnamájá maabí shulí d'uk'unuñ gúdígú ma p'ishí.

A/ maabí náfaqaqí tha albarnamija maabí shulí d'uk'unuñ ád'oñondíñ geedigu ma p'ishí

M/ albarnamájá maabí shulí d'uk'unúñ náñ s'ík'í wala p'ishí shá géédí maada.

2. Mothatha d'ok'othalegu tha ndu
I/ Nañ s'ulla sha albarná májá maabí shúl d'uk'unúñ?

L/ Geedí gídí abuunátha náñ thík'í mare mbá p'ishí?

D/ ma maabí p'ara aq olua are náñ s'ík'í?

10.2 Ak'ithó alú 2: rotha

Alqalámá rothó

Alqalámá álfasílú ñinéñ híqí tha rotha níníyú (ñíneñ áfaru rotha holloñoníñ gunndí)

Másal min 1-10 mín 50-60

Bakí rotha holloñoníñ tha ala límma na gía rotha d'uk'unuñ. Rotha holloñoníñ ma gía lá rotha damugundí ná gírotha d'uk'unúñ.

Rotha hollóñóníñ ma gíagalá alqalama rotha gundí a damuo na gía rotha d'uk'únún nasal :
shúlí+ ñeera = shulí- ñeera

Mís'e +hu = mí's'e-hu

3. Háthú geerathá mbá buululgú á náfathágaqígú tha alqaláma rotha gundí addamua
háthú ádamutha rotha hollóñóníñ sha ane gía rotha d'uk'únúñ.

Másal: Rothá k'alí tha algálam ma thap'a gala rothá k'alí tha"ndu" gíñ hás'ulne shúgo ñinéñ
mane

Algálam +ndu = ñinéñ mané.

Rotha adamula gundí			Rotha damugundí
I	Shulí-	Ñeera Buayu Hu Algirisítanu Alu	Shúlí – ñeera
A	Are	Hu Alu Bush Gundi	
M	Ndu	Hu Alu Are Fuudí Shafa	
L	Thaba	Alu Are Íyu Gundí	

D	S'ís'ía	Are Hu Bua Alu Fíilí	
---	---------	----------------------------------	--

4. Geeratha rotha ma dadóle gú á dathágá mothá namuné (shabahquné) tháñ
 I/ Shúlí – hu

A/ Ndu –are

M/ Are- alú

L/ s'ís'ía –íle

Gíñ damne /Annuk't'a d'uk'unuň ./ náfaqí shá álá ád'uguríña rotha tháñ másalB.G

Unáfaqa hatháñ aň ad'afaru rial tháñ u algíríshátí tháñ masal: 1.50 (rial u 5 gurush)

5. Tha anuk't'a d'ak'únúň náfathaqí ha thú kátaba tha rothalegú ma d'ugúrí
 Masal:

Rotha zíí thandule

Asis Ababa

Adddikidor

rothá d'ugurí

A.A

Add./r

1. Fuuda makatabálágú tha alhuruf thohathaqígu shíñ tha anímíra

masal: gírisheen u nus = 0.25

Gía thá mbá buulúle gú shíñ míthíl mbá bello.

Tha alhuruf

I/ sabaqa gúrush u nus

A/ Hamíst'áshar gírish

M/ talatín ríal bass

L/ Ishírín ríal u gírshen

Tha anímíra

- _____

- _____

- _____

- _____

10.3 Ak'íthoalú 3: Rotha

1. Hathú madí maabí shák'alí tha albarnamija maabí shulí d'uk'unuňua ma madí háthú na gíñ thík'a mare rotha thé tha alfasílú.
2. Thaňgamá thaňtháñ maabí náfaqí tha albarnamája maabí shúl d'uk'unuňua? Ma zííqí nañ thík'a háthúné thí rothuthaqí tha alú
3. Maabí náfaqí tha albarnamíja maabí shúl d'uk'unuňua? Ma zííqí nañ thík'a háthúné thí rothuthaqí tha alú.
4. Zízí annuk't'a d'uk'unuň ././ (alqalamá rotho)
5. Nañ náfaqagané?

Annuk'tá rtothuláqí tha alú

1. Sha añ ád'uguriňa rotha thé kataba nañ náfaqaňaqí than?
2. Sha ala p'úlá gíñmaňqí tha asúra nañ náfa gané?

11 Aksúm

Aksum min sanat aam 4 le aam 5 ñinéñ p'úlínáné gíida ndú k'ed'eqí .Assáqalo zíqí árabí zaoqí míñ thoñor thaabá p'íshí mare gía attíjárá d'añí . Thoñorá mbá attíjáró mañ zíaqí mbá d'afarí thoñor tha Afírikayúé min thá Auorobá u Gírik min tha Alhínd

Aksúm ñinéñ ma almaugaf mbá áttíjaró .Tha assábá áttí jaro Arábí alláma mare mílláñ. Arabí alqihdisad u alqádá ñinéñ shá k'alamáré mílláñ.

Adolás ñinéñ s'ulla almadína attíjaró mbá tha Aksúm assaqalo

Thá rothá álqadó d'añí na gíñ gíala assáqa tha Aksúm./ Min tha maré yú fíri mandú níra u algadualá p'allá thangú ñinéñ ma mare u gíñ bíló thabogú adáqí thartheqí min thá máréyú gíñ shuríñilegú na

Hault, u dírshegú mílláñ u shulí alhakúmogú ñineñ p'eríñ holí.

Gíne attarihúlogú zíqí mbá gíalagú tha abuura u nafar nafar ñinéñ ma mare gígí. Adár walá ma gíidá gíne áttarihú ñinéñ s'úllne hu .Le gílögú thap'í adáré shímbíl .Lazím á boñgorí maré tháme thalbál le k'ílíñañk'á.

11.1 Ak'ítho alu 1: garau fagada

1. Motha thá d'ak'otha lagu shambá garauó háthú ne thandú Asse wála Bus'añ

I/ Aksúm miñ aam 4 le 5 maada la gundú sha gíida almau gáfa attíjaro

A/ Aksúm walá allama gimáñ adárámáñ thí

M/ Gíná áttaqarihú walá s'ul adar hu

2. mothá thá d'ok'othalegu shamba zíne tha alkitabu thandu
I/ sanat kamu mbá adala aksum thar thé mílláñ?

A/ azamana aksúm náñ s'ulalá áñá mayú attíjara?

M/ Gíñ gíala tha samana akisumú k'eerathahu mbá madihathú?

11.2 Ak'íthi alu 2: alk'anúna rotho

1. Mothathá d'ak'othá daolágu tha shabahua mbá zíqí thá "I" hu thambá zíqíle thá "A" huéqí.

I

A

1. Almaugaf	I/ at'abaqa
2. Alqihitisat	A/ añá shurílá
3. Thañor	M/ d'añí (hor añ)
4. Míllañ	L/ gagal
5. Alqada	D/ shímbíl

1. Mothá thá d'ok'othalegu thá mothá d'afaru mare tháñ masal:
S'uríñí = d'ugurí

Thík'ané = thurane

Mothatha shíñ baro mbalagu zíiqí tha bulue thá mothá d'afaruqí.

I/ sak'afaqí L/ k'edí

A/ mad'uk'unuñ D/ Adoqí

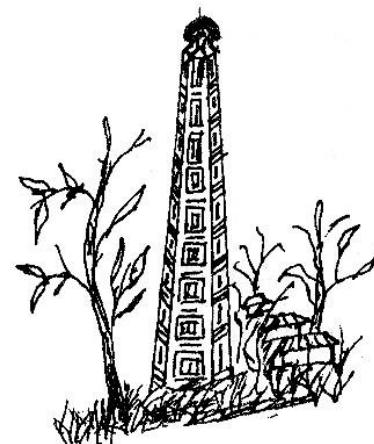
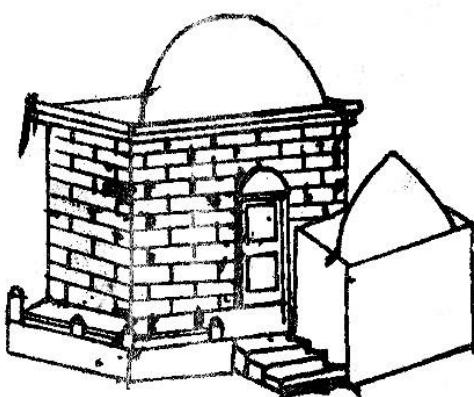
M/ shuní

11.3 Ak'itho alu 3: rotha

Min tha gíñ p'ulíñ gíñañguníñiyugu hathañ thík' alhabara d'afaruqigu tha ashákíl , asura , gín ma sawará , u asat'urá zíiyu ndugu.

Azañzaña

Ashákíl: gíñ gí famílígu shana guda mabíye mare hoshala tháñ ná da alhabar míthíl gíñ ma katabá thaarthéqí.

1. Hoshalatha asúrá belló tháñ árotha thá na gíñ maa mare tha abuura.
2. Rotha thá gíñ daa asúra na almáqáná mbá zíigá mare thálé u árothatha tha alfasílú

Azañzaña:

Sawara: sawara gíñ sáwar máábá sawarí tha algálámá d'oñondí u tha alon ñinéñ mane ./ sawara p'íshí shá ane p'ula gíñ zíí maabí thá bíshíqí tha assúra ñinéñ náfagané.

3. Nañ p'ulíñ assúrá bellóleqí gú rothú tháqí tha alu

4. P'ulátha maabá ágarañíé gíñ maadó hathuqí tha asurayú
5. Gía thá gíñ d'aa hathué máábá ágarañí tha abuurau há thú p'ula thaqí

???

????????????? Picture of berta

Azañaña :

**Asúra: Gíñ hás'ullá tha alkamare u tha ajaházá d'afaruqí ñinéñ ma máré .
Gádarí na da maabíe alhábar sha máré fágada**

A6. Hoshalathá ásúrá daa hathue máábá ágarañí tháñ u hathu shíñ rothu tháqí tha alú tha abuura

Zañaña:

Assandúk'a zíyu ndu: p'úlíñ hatháñé gíneñgunuñ mbá d'afaruqí

Másal: Assáqá gárra mare alhisab sha mbá áwalu mare né

Shambá fágadí mare geedí álgírayó tha alqumur, aligíns, addáraja u shulíndú mare.

Addárjá shulíndú	Assana	Algins		Thíthik'
		Na idale(I)	Na níñele(N)	
Shulindo 3	1995	150	115	265
	1997	180	177	357
K'illíñ	Thíthik'	330	292	622

- Maamanañ áhoho fuuda alú sha alé shibílíño gináñ gú nuñ tháñ thaíyueqí.
Almangeqí 15 rial , Albuneqí 24 ríal , K'osheqí 30 rial u k'oriye 10 rial .Fuuda áhohá maabale alú giatha tha asanduk'a ziyundu huthu madiñathaqí.
- Geedí garaqigu tha almadarasaíyu ná alqadada máré tha alqumur, u tha aligíns shak'ala that ha asanduk'a zíunduyu.

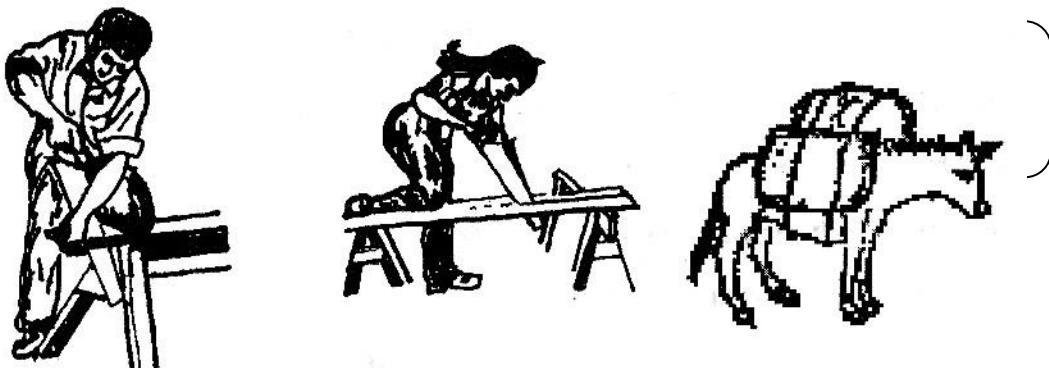
Addarja shulindu	Assana	Algins	Aljins				Mba thik'ila
			9-10	11-12	13-14	15---	
		I					
		N					
K'illíñ							

Azañzaña:

Alhabar thik'iña tha asura , tha alharita, tha asanduk'a zíunduyu tha gíñ makataba ---dañí masal: asanduk'a zindu.

Anímira	Alqainatí gín shulu	Na añ hohor		K'illíñ
		Mbágíila	Walá mbágíila	
1.	Alkursi	1	-	1
2.	Mañgífa	1	-	1
3.	Albanbar	68	14	82

Azanduk'a zíundú madíñ alqainatí gíñ shuluqígu mbá tha shulíndu talatayu.

Asúra 1/5

1. Geerathá asúrále gú á dathá ga hú shábara maré maré thá hueqí ma álé rothí háthú.

Gíñ p'ulíñ gíñ ma mareqí mare thá huéqí

1. Ma álé s'érí alháshab (nine)
2. Ma maaba álé k'írí
3. Gal dám k'ara tha ndú ma álé adí
4. Shíñírá dam ashéél
- 5.
6. Geerathá gíñ p'ulí ha thue maabá ágaraní háthú shin p'uláthena gíñ mane ñine tha huéqí
7. Gíatháqí rothua tha annuk'tá ñgúnúñ alu tha abuura u kulu abuura ná wákala maabá p'ulíñneqí.

I/ min wane thik'iña alhábar

A/ Alhábáralo gú náñ da mare ha tháñe zíqí ? Min nánó ma mare gíigí

M/ Nánó ashákíl (gíñ gabulu) mbagú zíqí ? Min nánó ma mare gíigí

L/ Hathú áhathá asúra márrayá ? Nañ dáné háthué na alamaqa (alhábar)

D/ zíqí tha háthuyú na maabá madí sawarayá?

1. Nañ sawarlá tháñ?
2. Nañ ná faqa gané ?

Annuk'tá rothulaqí tha alú

1. 1. Hathú madí alfáídá da mí's'eyá?
2. 2. Maabí rába mis'e thañgá mayá?
3. 3. Hathú madí bad'íñgíña mis'oa ?

12 Mís'e raba (seqíña) thá thoñorindú t'ok'oló

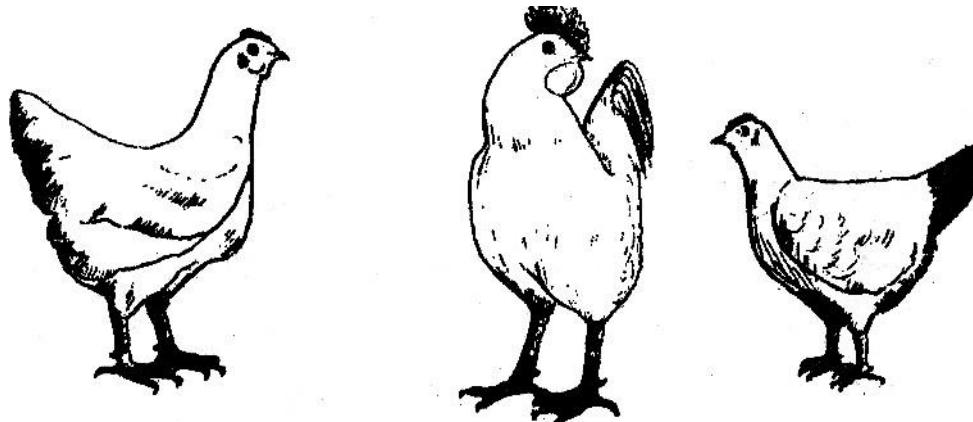
Mis'e raba gíñ allama maabí min gabul ñíneñ mane, thá thoñoríndú gabulú ./ thá thoñorin dú gabulú mis'e wala assall maabí na arís'a p'íshí , wala daagalá thiñthíñ u tha walá thamláqqú tha albal walá da maabíé huhulu u uquñ shambá fed'íláne

Min mbá thara máábí mí's'é seqíña t'ok'olóqí attaqábálögú hássá nagaze. Maabí gídí alhíbírá ákáda maré tha alqaínatí mí's'e zíqí tálata mbá rábaala(seqíña)

Mbálegú : mí's'é o1 húhúlú

Mis'e huhulú u mbá uquñú

Mbá uquñú bas ñíneñ maané

Mbá uquñú u huhu lu

mbá uquñú

mbá huhulu

Mís'e legú ma thík'á aña náfa thá marele gíñ féd'ílá máré thí thík'ílá míthíl shambá k'emeníñoláneqí k'al màábí alhíbíro sha tha assánayú ólhuhulú miñ 250-280

Aña p'ishí sha ala gíá mí's'é shulí lázim ane ma aña áhathí álú (aña lík'íshí) ñíneñ p'ishí nshan ma ró bide bík'á burné fírí alú tháñ tháñeçí sha gíítha márthé bad'íngíñ. Assáqa gííla shulí lázim ñigó k'íthuyú sha áné gíida íyú holloñoníñ. D'uk'úñúñ aña thíñ máré u mánáñ aña dirshí mare u aña ól máré huhulu u álá muus'a p'íp'ioé aña bád'í aña

Assáqa rábaaña mí's'é sha bík'a bád'í máré lázim aña daagá thíñ thíña p'ishí u fírí s'arígú thígú ma maabí alhíbíro holígu aña duga addawa thigú mí's'éqí. Ma shar

ma uquñ u huhulu shíbíñña alúgú sha aña thík'a fuuda tháñ.

12.1 Ak'ítho alú 1: Garra u fagada

K'alahthá assé wallá bú's'añ shambá zííne thá garayú

I/ mí's'e k'íllíñ walá áshuríñ huhulu hu ma olégú

A/ Hatháñ gadarí añ rábaa mí's'e thá thoñorindu mílláñ

M/ ma hathañ rábáá mí's'e thá thoñoríndu t'ok'oló hatháñ thík'í alfáída míllañ

L/ mis'e walá thíñ ñeerá galazí.

2. Mothatha d'ok'othalé gú shambá zíñé thá garayú

I/ Nañ walá thík'ígaña alfaida míllañ tha thoñoríndu mí's'e seqíña gabulú?

A/ Thoñorindu t'ok'oló mbá mí's'e rabaqáo nañ d'afaru né tháñ tha mbá gabulúle?

M/ k'eera alqainatí mis'ohu talátá k'ed'e?

L/ Sha añ thík'a mí's'e gíñ k'íllín thí náñ gíña?

D/ Nañ gíña mis'eqí Sha bik'á bad'í mare?

G/ Añá zí sháñine gílá mí's'e shúlí

12.2 Ak'íthó alú 2: Alk'anúná rothó

3. Gía thá rothá s'uríñí tha rothá ma dadólegu

I/ Ek.ai.fí édís M/ shohora

A/ Rabba

L/ p'íp'ío

12.3 Ak'ítho alú 3: Garra

1. Miñ mbá gárra hathué maabá ágarañí rotha ahuluá lé háthú shin gárra tha aha p'uñoátheqí tharrá ha

Añ gárra thá ndúñk'á

K'íllíñáñk'a boñgorí

Mín hássa añ ahathathaqí thírí

Tha adam attaqalím dárí

Ílla ñgó gárra tha ndúqa

Sha Beníshangúl gídí ndu

Walá ma gárraña hathañ adí d'uk'indu

Ashan shugo haalí

Shup'ó alú daagá p'aalí

Asha tha amoozo ñineñ maalí

12.4 Ak'ítho alú 4: kataba

1. Kátabothá rothá máabí gábulú a rothathá thá alfasílú

2. Asságá shák'al háthu tha abuura ha thú gídí alk'anúná?

3. Hathú maadá maabí á huhí albarnamija aqílu , ashuk'ulú u mbá giné k'e me níñoeqíá?

13 Gígí (Ashúk'ul) tha abuura

Ma maabí taláta u árrbaqá buurá alu sha mare shák'ala añ d'uk'únúñ ñinéñ s'ullá sha abuura. Gíñ shák'ala tha abuura msaal geedí algírayó gíí mothagú tha abuura , u maabí adarú shák'alígu tha abuura sha máré thík'a gíñ mañ ma d'añí.

Ma maabí buurá álú sha mare shák'ala gíñmañ bak'í mare mare ágarañu at'ábí , alqáda u alhíbíra p'íshí . Gíñ s'úllá tha ashuk'ul tha abuura píshí mílláñi

Gabul álá shák'ala u ma maabí álé shák'álí ziíqí na alk'anúñá fed'íqí thamthám tha akbál míthíl mbálé gú ñineñ ma mare

Gabul álá shák'ala

1. Álá op'úluga alhádáfá álú buuró
2. Mare fágada alqádada famílu mbá k'abí máré sha áné zía
3. Máré thá ma agúr u maabí kátabí

2. Gíñ gírlá ma maabí álé shák'álí

1. Mare rothá náfa náfar
2. Maabí k'íllíñ mare shaaraku tha gín mañ gígí álú
3. Márè rotha tha arráha bík'á húshí mare maabíngúnúñ
4. Bík'á íshí mare array (rotha) mámanañ álú

13.1 Ak'ítho álú 1: Garrau fagada

1. K'ala thá asse wálla bus'añ tha ndu shambá zíí ne thá garrayú
I/ walá geedí gadarí mare há s'úló gíñ p'adí adders tha abuura

A/ Geedí bas ñiñeñ shák'álí tha abuura

M/ Ashuk'ul tha abuura náfaqaqí tha maabí mare futha

Attáqabá máré tháñ mbá p'íshí u mbá shúní

L/ wala zíqí na gíñ thárlá maadá ashuk'ulá abuuroeqí.

2. Mothatha d'ok'o thálé gú shambá zííne thá garrayú
I. Náñ gádar maabí sha máré shák'ala tha abuura?

A/ Náñ s'ula sha abuura?

M/ Náñ náfaqagá álú buura?

L/ Náñ féd'íqí thamtham tha albal tha ashuk'ula abuuroyú

D/ Gíñ fe'dí gígí ma maabí álé shák'álí tha abuura s'ulá tha hu hollóñóníñ.

3. Geera thá rothálegú á gíatha ma rothá s'uríñí
Másalqík'emen : ma ñgó gí gimañ lázímñgó k'emeníñaqí áwal

Gía thá gú shíñ mbále gú

I/ Abuura

A/ Gígí thaayú

M/ í geera

L/ Alú d'osha

13.2 Ak'ítho alú 3: kataba

1. Gío thá rothálégú míthíl shambá daoláne hathueqí

I/ Abuurá ñgáma gídí alk'anúná ? Ma gídíne rothá tha ahap' uñoatheeqí

A/ Ha thú gásam albarnamaj aqílu u mbá gínéqí k'eme noa? Ma zíqí rothá tha ahap'uñoa thaeqí.

Annuk't'a rothuláqí tha alú

1. Hathú híaqí tha shúlí alkítabuyu marrayá?

2. Nañ sháhaba ha thúé sha thík'ila tha shúlí alkítabuyú?

3. Thá añañgámayú wane zíí shúlí alkítabú?

Shulí Alkítabbú

Gíñ k'agalá sha shúlí alkítabu yaní añá ma alkítab rada ma (fudd'a) mbá d'afaruqí míthíl alk'amus, aljarída, Almujálá u alkítabgú tha alqainat ñineñ mane

Shulí alkítabú zíqí añá zíí álgíraya min addáraja d'uk'unuñ , holloñonínu le tha alkulía ñínéñ mané . Thík'uqí le tha almaktabá ñguñúgú.

Maabí náfaqí tha shúlí alkítabú masal geedí algírayó , maabí zúraqí u maabí almaktabúgu ñínéñ ma mare . Assaqa dugíña alkítáb tha shúlí- alkítabuyú lazim añ hía tha arráha tha bík'á áp'is'uña maabí íleyú mbá zákarí (mbá gér) alkítabiyugú, bík'á gúrña alkúrsí u bík'á rothíñá.

Ma hatháñ fed'í sha añ has'úlá alkítab thaayúé lázím añ hás'ula alqízín. Shá alá maada gundí sha giñ ád'afarlá geedí p'eriñie ñíneñmane

13.3 Ak'ítho alu 1 : Garrau Fagada

1. Mothathá d'ok'othálegu shambá garrau huthune Asse walá Bus'añ

I/ Maabí nafaqí thé shúl alkítabú maabá gídí araha mmaane

A/ shulí alkítábú walá thé almadarasayu ñine d'uk'unuñ ñíneñ thík'ílane

M/ maabí d'afaruqígu mare ñíneñ nafaqí thé shúl alkítabu

L/ Alkitab bass ñíneñ garrala thé shúl alkítabuyú

D/ Maabí nafaqí thé shúl -alkítábú geedí garraqí bass mmaane

Mothathá d'ok'otha mada daadolegu thándú shamba garrauo hathune

I/ maabí zíiqí Shaíne mbá nafaqí tha shúlí alkítabú

A/ náñ zíiqí thé shúlí –alkítá buyu?

M/ Ándí mbá ma at'ábí shúúní thé shúlí –álkítá búyú?

1. Gía thé rothá s'uríñí thé rothále gú u háthú p'ulathaqí

Másal: has'ula = mathathañ feed'i añ has'úla alkítab min thé shulí alkítabuyú añ has'úla alqízin.

I/ Thá ma íle

A/ Huhús'

M/ garra

L/ Alkítába

D/ Almádarasa

13.4 Ak'ítho alú 3: Rotha

1. Rothathá shambá hus'ílá alkítábgu thé shúlí alkítabuyú ahap'únotheqí tha alfasílu
2. Rothátha anufaqa da alkítáb gárра
3. Almujalaqa u aljaríida náñ d'afaru máré thán
4. Maabí shák'al nánó náfaqaqí thé shulí alkítabu

Anuk'ut'á rothulaqí thé alú

1. Sháñnine fagadílá almaqáná rothó?
2. Ahuha alu náñ mane? U náñ náfaqagané?
3. Tha añañ gamayu s'ís'iagu holia? K'eeratha hugu?
4. S'ís'iiaa alú k'ek'eb náñ has'ulná na attaqab?

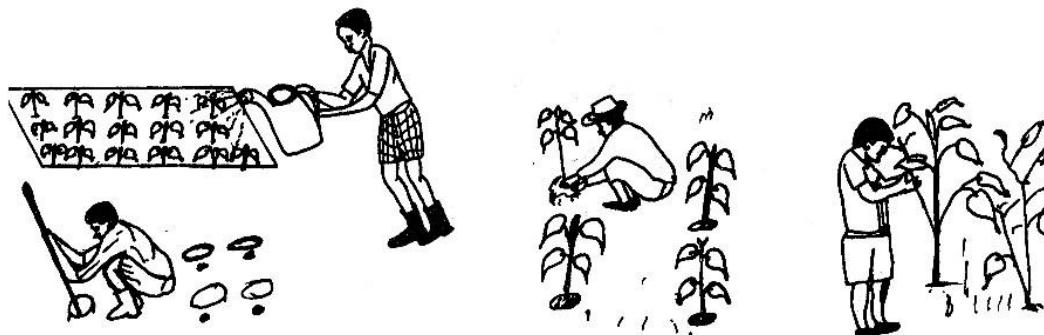
14 S'ís'ía faas'a

S'ís'ía nafaqa hatháñ na ñgishúra k'ed'e añ bad'áñgáñá múnzúe. S'ís'ía ñínáñ abad'íñ s'ak'aqí sha fíllí s'ís'iogu ma zíiqí ñiñáñ gadar ró ané bída. Ashan shugo s'ís'ía faas'a p'íshí mílláñ.

Shá alá faas'a s'ís'ía alá jahaza s'ís'ía ashatíl hu alqawal u alá jahazaga aña fas'íláné min gabúl shaharen walla talata shuhúr. Assaqa fas'íláné alé faas'a ma s'us'u ruñuqí u alá dííra hu tha s'ak'a fud'ola alú.

Alá p'aala s'ís'ía íyu bak'a bak'ílane á ñeerá áne hóravú. s'ís'ía faas'a gíñ nafaqaqí míllañ mmaane. Masal: fufuleqí, shulí gígíeqí s'ak'eqí u p'ar ashardía are.

Ashan shugo aña faas'a tha s'ís'agu k'íllíñáñk'a

???????????? picture of berta people

14.1 Ak'íthó alú 1: garra u fagada

1. Mothá tha d'ak'othalegu háthú k'alathaga Asse wálla bus'añ I/ s'ís'ía faas'a p'ár ashardída are

A/ s'ís'ía faasa ás'awarthíñ aña

M/ s'ís'ía wálá fas'íla

L/ s'ís'ía faas'a gíñ shúúní ñínáñ maane

2. Mothá tha d'ak'othalegu shambá zíné thá garrayú A/ s'ís'ía náñ mothígalané hu tha s'ak'a k'ed'e?

M/ s'ís'ía faas'a náñ náfaqagané?

L/ gabúlá alá faas'a s'ís'ía náñ thargála fulfufúd'i?

14.2 Ak'íthó alú 2 : Kataba

3. K'abathá ád'afarua rothálegú I/ shuní

A/ nafaqaqí

M/ p'us'í

L/ añbad'añgañ

D/ uutha

14.3Ak'ítho alú 3 Alk'anuná rothó

Ahuha alú:

Gíñ katábla tha alkítabu alqawal mane. Gíñ madíñ ahuhá alúqí alú algírayo u gundí thík' ílané thayu mmaane

Masal : hoshalatha ahuha alú alkítábale tháñ

1/ Geeratha rothá ma dadolegu háthú góatha rotha s'úruñí tháñgu

I/ faas'a

A/ ñgíshur

M/ ful

L/ ñeera

D/ Ashardida

14.4Ak'íthó alú 4 : Rotha

1. Sha ñine gadarla alá fagáda almaqáná rotho? Rothuthaqí tha allú
2. Ahuha alú náñ nafaqagné ? Rothuthe tha alu
3. Sha ñine gadarla alá fagáda rotha fíilí ? Rothu thaqí tha alú

Anuk'ú'ta rothulaqí tha álu

1. Agúuru u ró ndí mbá maada háthúqí má thár hu?
2. Tha añáñgamayu hathú maada bul horíqía ? Tha asababá naano horáné shambá shabahané háthué?

15 Asabab u Gíñ thik'ila

Asábáb u gíñ thik'ila gíñ mad'u gundí u gíñ damuqí mmamaré .Gíñ tharqí alqawal asábáb ugíñ thuik'ila baro áné mad'a gundí. Ashan sha alá thik'a gímmañ fed'í asábáb.

Masal tha adarañk'ayu hulañ fíe míllañ tha asábába nano: zílí are shaara mmáné .añ hoshala asabábá k'ed'e s'ís'ía alú k'ek'eb nínañ mane.

Múnzuñgunúñ asababa horí ma gíñ thik'ila u gíñ thik'ila shíñ áné hora ma asabab.

Tha asábábá hulañ gínañ gunuñgu gíiqí míthíl mushe, bad'iñgíñ , adar alú buuna ---adí míllañ.

Tha almasalá máñ taaní algírayaqí thamtham tha albaal asábábá alqíntajá p'íshí mbá thik'ila nínañ mane.

15.1 Ak'ítho alú 1 garra u fagada

1. Mothá tha d'ak'othalégú háthú k'alatha ga asse wálla bus'áñ
I/ Asabáb wála gadarí áné gíá ma shar ma gíñ thik'ila.

A/ Asabab u gíñ thik'ila wála gíñ huluqí mma máré

M/ múnzuñ gúnúñ asabab ma gíñ thik'ila

2. Mothá tha d'ak'othalegu
I/ míñ asabab u gíñ thik'ila andí mbá thárhu

A/ tha zíí áré share hulañ fíe. Tha rotha s'uruñíleyugu gíatha rotha s'uruñíngunuñgu
thik'ila?

M/ Asabab u gíñ thik'ila sha nine hulu mareqí?

15.2 Ak'ítho alú 2 :Alk'anúná rothó

1/ míñ tha rotha s'uruñíleyugu gíatha rotha s'uruñíngunuñgu
Masal : Musa fíó hulañ na thíñá t'uk'a

1. Musra fíó hulañ
2. Musa thíñá t'uk'a
I/ tha zílí shaara hulañ fíiqí

A/ Ró bide yoma asabíd áhórá búlí

M/ Alqarbía galaboqí na yak'as'a máábí míllañ

2/ Rotha s'uruñílegu wála ma kataba ma p'ishí Ashan shugo háthú muus'a thagú
I/ thik'othalíqí á ádothe káñ

A/ tha ashuk'ul abuura p'íshí

M/ sha t'uk'a á fí hulañ na thiñalí

L/ k'uluñí fí fírí

D/ Ámadíñ algíraya añ gundi

3/ Ahulutha rothalegu tha shabbhua mbá zí "I" thambá zíqíle

Tha "A"

"I"

"A"

1. Fed'í I/ tharí

2. Damúqí A/ k'abí

3. Munzumáñ M/ mufuqí

4. Alqawal L/ Aníhará máñ

5. Gíshír D/adáza

15.3 Ak'íthó alú 3 : kataba

1/ katabotha gíñ hulu gíñleqí thañgú u mbá d'afaru máré tháñ háthú
garra tha tha alfasílu

I/ Galí u Anthamañ

A/ Amare u míse

M/ p'ímp'il u t'uk'a

L/ múnzú u zígí

D/ mú u fírí

15.4 Ak'ítho alú 4: Rotha

1. Mothátha d'ak'othalegu tha abuura tha ndu

I/ gadí garraqí shá áre badd'ia náñ gíine?

A/ fírí náñ nafaqagálané tháñ

M/ háthú madí bul holígu tha añáñgamayua?

S'úlshutha hugu? U náñ nafaqagané?

Anuk'út'á rothulaqí tha alu

1. Azañzaña shaala muufa náñ fed'íné?

2. Azañzaña muufa náñ nafaqagané?

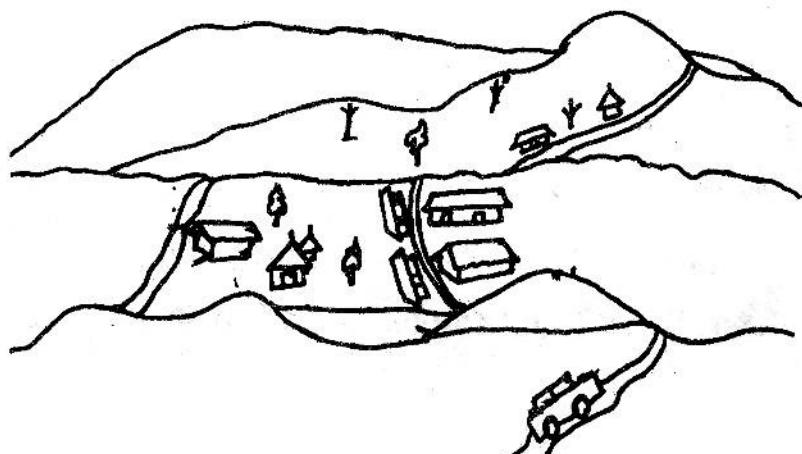
3. Hathú madí thañorndú muflá azañzañ tháña?

16 Azañzaña géédí garraqí

Háthú zaaqí marra añá máñ tha alqarbiaya walla tha adírímbíla? Kam márra za háthú?

Motháñgama mothátha ahap'uñotheqí tha alfasílu hassí shin á gárra háthué gíñ katabol tha azañzañáñk'oyu assaqa sadfaralí, añágudilí tha Assosa tha almudunu mmaane. Gadí gárrá shulíndu Talata mmaalí. Thay míñ mbá k'odalí algíraya shulíndu holóñoníñí tha as'akale áádaqí tha kurmuk á geero oqo athaeqí.

Á ábba ané k'abo alqarabía añ safara. Añá shóóraña tha Homosha thalmadínayú ñinnañ thíñaña alfat'ur míñ mbá thíñaña alfat'ur tha hlomosha añ baro za bala shugo añ thík'a almadíná baala s'awarí s'ulla sha kuburí hamsa maayu akakiltígu u s'ís'a ñgunuñgu u maayu maabí thuthogu masal maabí tha Asudanu u maabí tha Burundi

Asúra 83

Almadíná thíñalí alfat'ur thayu

Shambá zaaña míñ tha kuburí hamsa añ za añ thík'a azoola shuuní s'ulla sha aburbele añ baro wasala tha kurmuk

Asúra: 84

Almúdun baalá s'awarí

16.1 Ak'ítho alú 1 : garra u fagada

1 mothá thá d'ak'o thalegú shambá zíne tha garrayu
I/ gadí garraqí wa gudíne?

A/ Ndá k'ala gadíe ané adá tha kurmuk?

M/ wa thiñ ane alfat'ur?

L/ náñ dugáné thé kurmuk?

Azañzaña:

Azañzaña gíñ nafaqaqí míllañ mmaane .Gíñ ma muufa tha alu (tha ndu) d'uk'í maabíqí lakíñ mbá dám alwarga warasí. Anshan shugo k'abí alé muufa rothá fíllígu tha azañzaña

Shala muufa azañzaña fed'í alwarga u algalam. Assaqa mufila azañzaña k'abí alá muufa alyom u assana

16.2 Ak'ítho alú 2: Alk'anúná Rothó

1. Geerathá gíñ ma katabalegu tha "I" hu háthú ahulu thaqí thambá zíqíle thé "A" hu yu
"I" "A"

1. Gíñ ma katabá _____ I/ walad'uk'u maabíqí
2. Algalamu u alwarga _____ A/ d'uk'u maabíqí
3. Alyom asana _____ M/ Gíñ katabila alwal álé
4. _____ Baro kataba azañzaña
5. Gíñ ma muufa thandu _____ L/ fed'ila azañzaña katabeqí

16.3 Alk'ítho alú 3 : Rotha

1/ Mothá thá d'ak'othalégú háthú madíñathaqí tha alfasílu
I/ Náñ k'abila azañzaña muufeqí?

A/ sháñ mufí háthú azañzaña ?

M/ t'orotha tha almadarásá ñgamayú háthú muufatha azañzaña háthú garra thé tha alfasílu ma p'ishí

17 Haají Marú

Gábul gábul marú u Amazíñ gugud'iñigu mad'uk'unuñ . Ma maré ale gúdí shambálo adarí márú aháthá alhayana tháñ ane yas'a amázíñ bíló ma agorthé ma shól ábuunáthá gundí.

Amazíñ gída ashéhgú mbá s'uullá sha alkádí mbá bur máré álú ma gíñ mañ zíqí.

Amazíñ u marú añ d'uk'únúñ ñinéñ me meríñ máré albúñ. Kúlú yom amazíñá doñondí thur geedí máré .máré buura alú gú márra máré zaa máré shehíña alkádí méréyeqí sha áné thá ma maréqí tha Ibál

Alkádi baro gadura zaala añá mergalá albuñqí áné thara hu sha áné tháma geedíqí tha albál.

Ma alkádi ale d'oñoshí maré marú á amazíñ báála na hás'ulo albuñ sha áné k'ítha martheqí. K'íthané amazíñá d'añíeqí málé d'afarí á márú ná hars'a amazíñ baaláqí na alú na músha . Atarí marú maadá amazíñá d'áñíqí.

Amazíñá d'áñí adé buurá maabí k'ed'e alú ná k'algánégú miñ shok'oñ gúa thá alhisabá ñgama miñ marú .Atarí marú mbá gíña ma are ñk'a ñiñéñ k'odí hatháñ geedí thí .min shok'oñ ma hathú maadá maruqí bík'á mathí íthígihá thúneqí lázim á thula thá alú.

Shambá s'ara añ marú adé tha alháluayue sha ane méro albuñ tha amazíñ le. Shambá wasalane ná thik'a wala náfar zíí . Maré baró ageno amazing d'uk'unuñ añá zíí márú .Ná k'alagá "ñgo gohaáre mada gundí tha ahap'unduñk'a harábé bá ñiñéñ k'alí álkadí" Na shíñ k'alí máru tha "nañ gíolí " Aámazíñ na shíñ k'alagá tha alíñgo ñiñéñ k'óda hathañ geedí thí " u áné baró buuna.

Shambá thura máru gíñ thíñné na thura gíñ gíñné na d'uk'a le taláta yom ná baró ñísho orá máábá gídí ñíne u ná lío alqíímma. Na ado na k'ala amazíñeqí gú tha alí zíóqí tha alháiú ná hárramolágé amazíñ uqúñ.Ashan shugo buuro maabíqa alú máre gíagé alqíd mbá íishogalí amazíñ uqúñ .shambá k'áshanánegú shambálo máré hás'ulo annóba máré bía. Shambá mílá añ tha amíloyú marú mathí áhátha amazíñ bíló thí á amázíñá d'íñondí made u mare baró thula.

17.1 Ak'ítho alú 1 : garra u fagda

1/ Geeratha d'ak'othalegu háthú mothá tha háthú k'alathega Asse walla bus'áñ.
I/ marú u Amazíñ le shak'oñ gudígu ma d'uk'unuñ

A/ Amazíñ marú ñínañ k'ól máré.

M/ Marú hayana Amazíñ.

L/ Marú d'aaní buurá maabí máré alú ane k'ala ga gíatha alhísabáñgama míñ amazíñ.

D/ Marú wálá gíida alhalua ma d'uk'unuñ tha Amazíñle.

2/ Geera thá rothálegú háthú góathá rothá s'úruñí tháñ

1. Marú
2. Amazíñ
3. D'oñoshí
4. Mad'ík'
5. Ahap'u
6. Shok'oñ
7. Albuñ
8. Gundí

Anuk'ut'a rothulaqí tha alu

1. Alqáhálíñgáma mbá gudí aña s'uríñ áñ huluo huthu tháñ marayá? Andí thañorindu hulahathu natháñ gú u rothuo hathu thañgúá?
2. Ajauab alqaína kámu mane? Rothatha
3. Andí mbá katabíla alqahaleqí (maa bí ñgamaye?)

18 Alwárgá geeró

Alwarga (Ajawab) gídí alqainát míllañ masal mbá alqahalu , mbá ahap'undu, mbá mabí shulíñ gama ---d'añí

1. Tha rothayu walá gígaño (wala thamgaño albaal ma p'íshí ná alk'anuna rotho
2. Agena k'ed'e lakín fed'í albaala thamthám ma p'íshí sha áné hósala añá fed'o ga ñonaqí

Ma ñgo gudí aña máñ walá aña zíí alqarbía (atirimbíl) u atelefúñ gíñ ahuluñgo tha maabiqale tha alwarga ñínéñ maane . Hoshalshutha alwargalo katabala Álí yasíñ ahap'une Babakíreqí.

Ajuabá geero miñ aña zíila Álí yasín

Tha mange tha almadarsayu

Annímíra Albosto 38

Babakí Abdaleqí
Tha Bambasí tha almadarasayu

mange
Yom 26/03/2002

Annímíra albosto 49

Bambasí
Águdíñk'o sháñ zííño? Ñgo p'ishí bus'k'eya? Abbaño u maabíñ gamagu k'íllíñ sháñ zíí máré ? Alí á p'ishí bus'k'e alhamdulíllah .Áju ábáqa mbá ajanoñogeqí wa salógíthí ma p'ishí

Babakí tha ajuabáqayu mbá agenoñgeqí ñgo p'uloge shambá zíí añ tha almadína tha Bambasíyú. Hassí shíñ á p'uláñgoqí shambá zíí áñañk'a .Thañk'a, múnzu bad'í míllañ aduhur aduhureqí aleshan añ bad'í wála maabí gadarí alá garra u mangeñk'a almadíná s'awarí baala mbá t'arla ma maabí alé záaqí míñ tha Gízan tha Assoseqí ñinañ mmaane.

Babakí ajuá báñk'o mbále min mbá wasalshene ñgoqí á k'abí ñgó p'uloge gíñ gí geedí garraqí tha Bambasí tha almadarasayu aboroñ shíñ madínshe ñgoqí mbáñk'a .Bílla Babakír alé shan ñgó p'ishígeqí míllañ agenoge ajuab tha maabí zaoqí u halas ñgo gudageqí ma p'ishí.

Geera míñ aña zíí agudíño

Álí yasín

Azañzaña:

Shambá katabala tha albostayu gídí thañor ndú holóñoníñ.1/ mbá katabila aña máába agení u mbá agengala tha albosta gundí.

Aña maaba agení

Tembír

Míñ añá zííla Halíma Álí

Min tha oda tha almadarasayu

Annímnmírá albosto 38

Óda

Añá máába agengala

Mansur Haruneqí tha

mange tha almadarasu

Anímíra albosto 49

Mange

2/mbá katabla thañor tha albostandu mbá máábá agení u mbá maabá agengala shíñ tha
albosta gundí mmaane

3. Mbá katabla tha albosta ndu

Míñ añá zííla Halíma Álí

Míñ tha Oda tha almadarasayu

Annímíra albosto 38

Oda

A/ mbá katabla tha albosta guyndí

Tembír

Mansur Haruneqí

Tha Mánge tha almadarasayu

Annímíra albosto 49

Mánge

18.1 Ak'ítho alú 1: garra u fagada

1/ Motháthá d'ak'othalegu shambá zíiné tha garrayu

I/ Ajuabale náñ rothíne?

A/ Ndá katabagala ajuab?

M/ Ndá kataba ajuab?

L/ shañíné s'ulla gíñ ageñla ajuab tháñ?

D/ s'ulatha ajuabá máñhugu mbá madí háthú?

2/ Geeratha rothalegu hathu góatha rotha s'urníí tháñgu

I/ Albosta A/ Alí M/ Ajuab L/ Bambasí D/ Múnzu

18.2 Ak'íthó alú 2: kataba

1. Katabábothá ajuabá geeró háthú górratha ahap'uñatheeqí tha alfasílu
2. Albosta shambá katabláné gundí kam aíná maane shambá garrao hathúné
3. Gótha albosta tha alwarga háthú katabothá gundí háthú madíña thaqí tha alfasílu

18.3 Ak'ítho alú 3 : Rotha

1. Gíñ hululá tháñ wálla thañorndu hululá tháñ d'ak'othothá maabí alhíbiro náñ maane háthú rothú thaqí thaalú tha alfasílu
2. Míñ thañorindú hululá tháñ náñ azalga la albosta?
3. Tha añáñgamayu shúli albosto zíiqúa ? Rothu thaqí thaalú.

Anúk'út'á rothulaqí tha alú

1. Ma háthú rothá tharalalaqí mbá gashá ndú nano gashó ganndú sháñ k'al háthúne?
2. Mamanáñ ma katábá ataqarih ma ákíthunayu tha níníyu náñ k'al háthúné?

19 Or as'ara

Or As'ara míñ tha anadáfá álú d'uk'unuñ ñiñnáñ mane. Or as'ara sha anadáfá alú damdam ñiñnáñ mane daa alqafía u ap'íshíñ añ míllañ.

Or as'ara gíñ k'abíla alqafíeqí ñínáñ mane. Oora díid'í ñíñísh wálá p'íshí are theqí walla ahajalíñí u ól gínáñgunúñuyugu .mín tha gíñ olúiyu tha oora díid'íyu has'úl bad'íñgíñá maruqí míñ maabí lé maabí. Ashan shugo k'abí alá ás'ára oorá ñíshíla ma p'íshí.

Oora ñíshíla habíthañ u tha núnzuyu alé gís'a tha fírí, tha asabun u tha bas'ís'í wálla agís'í or. Masal Albat'ania u almílayáñgúnúñgú k'abí alá fuudd'a tha múnzu alú bak'a olné gíneñ gúnúñuyú.U taaní oorí maayu d'ííñí, k'áñho u k'us'ígu k'abí alá abad'aga fírí alé shaaláne thán. Or as'ara nafaqaqí ané p'aara bad'íñgíñ aregú .Or as'ara ap'íshíñ añ u bak'í bak'a hajalñoqí maabí tha are. Ashañ shugo or as'ara k'abí ané ma alqadañk'a mbá p'íshí ñínañ maane.

19.1 Ak'ítho alú 1: garra u fagada

1. Mothá thá d'ak'othalégú háthú k'alatha ga asse wálla bus'áñ
I/ Or as'ara walá p'íshí

A/Oora ma gígís' wála ól d'ííñíyu

M/ Oora ma gígís' wála ól d'ííñíyu

L/ Mañgífa sha bak'a olné gus'íyu alá shaalayu thá fír baad'í p'íahí míllañ

D/ Oora díid'í gí bad'íñgíñ

2. Mothá thá d'ak'othalégú tha ndu
I/ Or as'ara náñ nafaqagané?

A/ Oorá dírshila thayu náñ tham galané tha múnzu alú?

M/ Náñ gís'í háthú or tháñ mbá s'ár gáné?

Azañzaña

Rotha miñ rotha, rotha ak'ítho míñ rotha ak'ítho u rotha s'uruní min rotha s'uruñí shaala ahuluqí alhuruf, rotha u rotha ak'íthoñgúnúñgú mbá nafaqaqí gíñ amufúnégú ñínañ s'ullane gu .

Masal miñ mbalo, u miñ , ashañ, lakiñ ---adí míllañ

Masal: suqad u kaltum p'íshuqígu míllañ

1. Algíraya p'íshígeqí lakíñ adídíñ thaasuugu wála p'íshígeqí

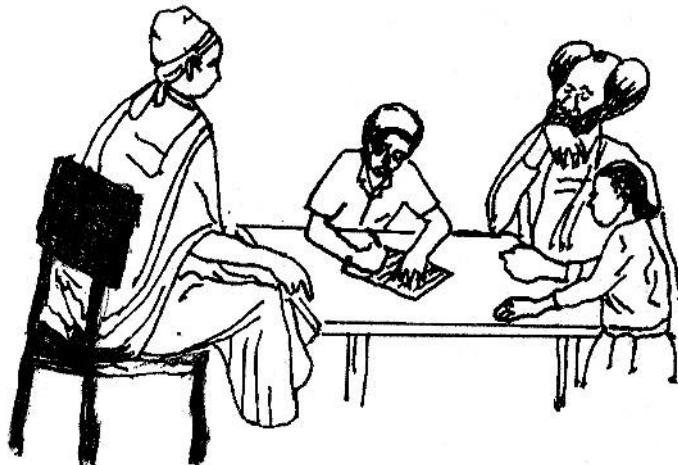
Ank'ut'a rothulaqí thaalu

Maabíñgama mbá zíí hathu tháñ tha shul d'uk'unuñú p'ílaqígu marrayá? Shañ a tafaguoñagú? Rothu thá thaalú tha abuura.

Tha aqiliyu tháqí rothuayu, u tha algadiayu rotha rothí hathu sha álé mad'a gundí shañine rothí hathune?

20 Shambá damlá maabí shulíndu d'uk'unuñ

Maabí gudí thá shulí d'uk'unuñ gídí gíñ shak'al mare tha abuura u d'uk'unuñ d'uk'unuñ maabí shulí d'uk'unuñ k'abí máré ahuha albarnamij a ashuk'úlé u máré gía mare k'ed'e.

?????????????????????picture shuod changed by Berta people's culture

Asúra: 102 Maabí shúli-ndu d'úk'unuñ ma álé rothuqigú

Maabí shúl d'uk'unuñ sháálá damagu fed'í mare sharaku k'íllíña máré mare shak'ala gíñ zíiqí sha amare tímma gíñ fad'ila gugudeqí masal thíñthíñ, or shúl algíraya gín haalagu --- d'aní míllañ.

Gíñ gídí maabí shúl d'uk'unuñ masal:

Alqida, fuuda u gínañgunugu fed'í álé n'afaqí tháñ tha albarnámaj

Asháán shúgó rothá k'íllíñ álá dafagugáqígú u álá rothuqí thaalú

20.1 Ak'itho alú 1: Garra u fagada

Mothá thá d'ok'otha ma dadolegu Asse wálá Bus'áñ

I/ Maabá ahohí albarnamija maabí shulí d'uk'unuñ abbá námáre ñinéñ mane

A/ Albarná maj ahuhu walá p'íshí

M/ shímbílá handuñú féďí álé nafaqí thañ tha albarnámaj

L/ Geedíbíilo k'os'uňuqí míllañ p'íshí mare sharaka albarnamaj male áhohílá.

20.2 Ak'ítho alú 2 : Rotha

Azañzaña:

Shaala gíaqí rothua k'abí alá dama alqadabáqí rothuo ma p'íshí

Alqadábáqí rothuo:

Alá azala maabá ma agur

Alá rotha ma p'íshí

Alá thama íle ma ma manáñ rothí

Mamanañ ale rothí bak'a shíñ rothí máámanáñ

Bak'a k'íthíla maaba rothá tha ndu

Alá áhathá thabá alú ma maabí daagala thañor alá baro rotha

Gabaal alé rotha k'abí alé fagada gíñ rothíla awál

Bak'a rothaíla barra míñ gíñ rothulaqí tha alú

Ma gíñ máñ zííqí mbá fed'íla alé d'ak'othayu k'abí alé d'ak'othayu tha alqadab

Alá fía gíñ rothuolaqí tha alu tha ndu ma p'íshí.

1. Anuk'u'a rothulaqí thaalu

I/ Gadí garraqí sha áné has'ulu anadíja nañ fed'íne?

A/ Ashan ámáábí ná ap'íshíñañgo u mare k'ala sha ñgo gídí alqadab náñ gíñó?

M/ Geedí gashígu ma gundiu mbá as'íñu algírayayu shañíne gíñanegú? Rothu thágí thálú tha alfásílu.

Azañzaña:

Shaala gíalgadía k'abí álé dama alqadabá algadío ma p'íshí

Alá azala gíñ gadaula tha alú

Alá azala maabá ma agur

Alá fuud'a maabí gadauqí hu tha abuura

Alá azala maaba mufí anatíja

Alá muufa azañzaña

Alá rotha ma p'íshí

Alá nafaqaqí tha azamana daala ma p'íshí

Alá thama íle ma p'íshí

Alá fía algadía ndú ma p'íshí

2. Geerathá anuk'ut'a ma da dó legu hathú ázaláthá thí thí d'uk'unuň háthu gadautha thaalu thé alqadab.

Anuk'ut'a gadaula thaalú

I/ Andí mbá n'afaqa adar míllaň maaba agarrañí wala alhakím?

A/ Añá s'uríñulaqí aní gíñ áhulu maabí mandaň ataléfun wala albosta?

M/ Ándí mbá athík'íñ fuuda mandaň p'aalá wala atijara?

20.3Ak'ítho alú:3 Alk'anuna rotho

3. 1. Geera thé d'ok'o thalagu mbá zííqí thé "I" hu hathu ahuluthaqí thambá zííqí thé "A" hu.

"I"

"A"

1. K'alme

I/ Geedí bíilo

2. Fed'í

A/ Gíñ buushu thaayu

3. Fía

M/ thañbaala

4. Waláp'íshí

D/ Mía baalá

5. Gíñ buushu handuňu

G/ k'abi

6. Muquñ

E/ Shuní

7. Geedí rík'is'í

L/ shak'ala

2/ Geerathá rothá ma da dólegú háthu gíá thé rotha s'uríní théñ

I/ Shimbíl

A/ shúlí

M/ albarnamaj

L/ Or

D/ Fuuda

Annuk't'á ro thuláqí thé alú

1. Assáqá ágen hathu ábuñoatha rothá ágengalá hathu k'íllíñ ñínéñ rothí hathúá?
2. Walá ma Gadara hathu rothá thandu shañííne gíí háthúne?
3. Daa thé almasal d'uk'unuň shambá rothí háthu agensí mámanáň mamánáñeñeqí.

21 Maagá

Miñ thá horáñá zíqí maabí thayú mbá húshí maabí na íyú d'uk'únúñ maagá ñínéñ maane

Gíñ s'ullá sha maagá gíñ beñení álu ñínéñ maane u s'uríñá k'ed'e tímmma míñ 15- 30 sent métir

Shá maagá ná hía maaba thaayúe illa huhalú k'ed'e ma híaqí thoñor maaba thandu.

Kúluyom maagá níñelé ól húhúlú tha alqaláf. Assáqá hohí máába thutha ñiñéñ hohíneqí tha alwasáhale ane baró galu thá añ mbudúrle Húhúlú k'ed'e assáqá thiñí máábí u mbá mer maabí fíri níñéñ hááné maabí.

Geedí bíló ñínéñ haa máága ashan gíñ thík'í måré k'illíñ tha ndueqí ñínéñ hás'úlga måréneqí.

Zíqí na gíñ p'úlíñ maabíé maagá ma zíqí maabí thí mbálogú: míñ mbá mar máába máága náhia thá k'afayu.

Ná gía húhúlu tha thoñorá k'afathu na ada maabí thá aaguyueqí na sábaba mabé hohoya u alqásma.

1. Min mbá mufíné ñgó ná gía ñgo íyú k'olí u iyú horí lakin geedí bíló ñinén fine míllañ.
1. Maabí thá dulushu ñínéñ gúdí måré u måré gía maabíé guguña
2. Áné híaqí tha alwasáhale u áné áqíshíña maabí thiñthíñ.
3. Walá bak'í geedí måré thiña
4. Gíñ p'arí bad'íñgíñ are lé maagá illa ma hatháñ thiña thin thiñá p'íshí, añ mérá fir s'arí u añ náfaqaqí tha alganifa mare nno na thoñoríndú p'íshí.

21.1 Ak'ítho alú 1 , Garra u maada

1. 1. K'alatha assé wállea bus'añ shambá zíñé tha garayu
I/ Maagá thoñor tha alfároqí ñínéñ márné

A/ Assáqá húhíña thútha ñinéñ galuné thá s'ak'ale mbá márgáné maabí.

M/ maagá thá fíri bas ñínéñ márné

L/ Maagá ák'olíyú

21.2 Ak'ítho alú 2 : Kataba

Azañzaña:

Ma ñgó fed'í ñgó rotha gíñ zíqí ñgo thá bíshí lázím ñgó mad'a thoñorále gú:

1. Ñgo áthohu rothaqí na añá måré2. Ñgo náfaqí tha rothá namuqí , ñgó geera rothá mámanañ ñgó gía ma mbáqa.

1/ Geerathá rothá farolá míñ thá garayú mbá d'ugurí á shíñ gíathá thá thoñoráñgáma.

Másal: Maadólíqí gabul yomén

Motha maadólíqí gídí máñ

I/ Maagá águguñ maabí

A/ Alí maadá maagáqí assánáthí

2/ Gárra thá d'othalegú ma hía hathú álú háthú shíñ gíathá thá thoñoríndú mañ lakiñ bík'á thohínéqí na almáqana min mbá gabulú.

Rothá d'úgurígu

I/ Gia gíñ áp'ishíñgalá ñgo gabul ñgo gía barañ baala. Ma ñgó gía barañ baala gída assábur ñgo dama geedí ma p'ishí.

A/ Maabí gídí adár d'uk'unuñ u alqalam d'uk'unuñ míthíl maabí bán ró tha ashamsia d'uk'unuñú

3/ miñ mbá gárra hathué máábá ávarañí rothá maabí gábulu thathu shin thamathaga íle á mothathayú shíñ tha alú ñgama thá kataba.

21.3Ak'ítho alú 3: Alk'annuna rotho

1. Geeratha rotha ma katabalagu mbá maa hú p'up'u hathu k'ap'athaga almaqana
damune tháñ háthú shá k'ala thá

Masal : maaba bad'í laaqí min gídí.

Laaqí = dírshí

Azañzáña:

Gara ak'ítho gíñ dam rotha s'uríñigu u gídí almaqana. Shambá katabílané maala tharí kataba tha asat'uralu híqí tháñthañeçí u gíñ ahígalane thañthañeçí sha álé fagada garrá ak'íthó than mbá zíqí thá garrayú.

21.4Ak'ítho alu 2: Rotha

D'k'othale gu gasama thagaqí tha abura hathu
Motha tha thandu hathu garra tha u hap'uñoathe tha alfasi1lu
Garra ak'ítho náñ máné?

Sháñiné fagadí la garra ak'ítho zíqí thá garrayú

Katabathá gíñ zíqí tha alfasiña mayu

21.5Ak'ítho alú 3: Alk'anúná rotho

1. Geerathá rothá s'uríñí legu hathu ahulu thaqí nagía garra ak'ítho d'uk'unuñ.

I/ Gadí adaqí tha almádaraasayúéçí

A/ Maaba bad'aqí adaqí tha alhakímu

M/ Gadí hoshala addawa thañ

L/ mushañ rotha abune sha áné ado tha asugu

21.6 Ak'ítho alú 4: Rotha

2. ma ma náñ zííqí tha añáñgamayu mbá muufa bad'íñ gíñá maagóá? Rothu thaqí thaalú

Maabá dám bad'íñgíñá maagó sháñ gíigáné añ? Rothu thaqí tha alu tha abuura háthú madíña thákí tha alfasílu

Hathú muufá maagá marrayá ? Rothuthaqí tha alú

Bad'íñgíñá maagó sháñ p'arlane are rothu thaqí thaalu tha abuura.

Anuk'ít'á rothúlaqí thaalú

1. Háthú wanazí tha máábí shulíñgamale habítháñ habíthaña?
2. Alwanazá zííqí sha ñine wanáz ha thú?
3. Mín tha mbá wanás háthúyú thá maabíñ gamale d'uk'unuñ p'ulathaqí tha alfasílu.

22 Shímíña abbá

Tháma ñalúqaqí thalbál gadíñk'ó

Ma alí zíí tha are ñgó ma máñk'o

Rotha alú

Thamathá tha alú

U rothá shúní á thula thaalú

Tha agíraya athík'atha álú

Ñineñ d'afar hathu hawangí alú

Ma hathú haalá rotháñk'oyú

Na alí míñ tha aduníayú

Á afííña hathú míñ thaayú

Ma alí múshé

Mbá p'eríñ hathué na d'íshe

Walá gádar háthú illa ma hathú p'íshé

Shá múfá thá ádár

I lla ma hathú álé thíñ gíñ ma har

Ammá mbá olagí

Ma alí fía hulañ ñínéñ p'adígí

Ashan shúgó agudí

Da magí thaabá tha alí d'afudí

Le añá s'uriñ añ alí adí u thá s'ak'a alú walá alú madí.

22.1 Ak'ítho alú 1: Garra u fagada

1. Mothá thá d'ak'othálégú tha ndu

I/ náñ ma almaqáná k'algala shúgo "has'ula rotháñk'o ñgó nafaqa alúqa tháñ"?

A/ Abba shímíñá fár máre hatháñeqí wála ma halañayu máñ

S'ak'í hathánéqí?

M/ rotha fíilí rothd'ugurile ahúlálé náñ mane?

L/ rotha d'ugurile kam sat'ur mane?

22.2 Ak'ítho alú 2 : Alk'anúná rotho

1. Ahúlúthá rothalegu tha ad'afarua máre.

“I”

“A”

1.shuní

I/ Amma

2. Zíqí

A/ ndú haala

3. Íyú bíís'a

M/ shaarí

4. S'awarí

L/ p'íshí

5. Abba

d/ shuní

2/ Geerathá rotha ma dadolégu háthú gíatha rotha s'uruñí tháñgu

I/ Agudí

A/ shímíñ

M/ Hawangí

L/ Mushe

D/ Adar

22.3 Ak'litho alú 3: - kataba

Azañaña:

Rotha ndú s'as'aríñagu k'aak'al u Giñdaalíágu ñínañ maamáré

1. Rotha ndú, rotha nafaqa maabíqí tháñ ñiñáñ maane
2. Rotha ndú fílí k'ed'e míñ tha maabíyu ñínañ maane
3. Rotha ndú gíñ rothalílagu tha gafa ndu, ma maabí álé k'íthí zílí , ma maabí álé p'al zílí yu, ma maabí álé magí gíñ buushú thaayu u tha albóshayugu ñínañ maane.
1/ feethó thá gíñ daalíáñ gúnúñgú háthú d'ak'otha tha alfasiú
2/ Geeratha gín daalíalégú háthú gárrátha ma p'íshí háthú baro mothá thá.

23 Attaqaríha wála maqí k'odáqi k'oda

Attaqaríhá wála ma tímmaqí k'oda attaqarihá thara ma ma náñí mbá bak'ané ndu alá tharaqí miñ aña bak'anane nduqí k'oda mmaané.

Attaqaríhá wála ma tímma gadarla alá k'odaqí .shaálá k'oda attaqaríhá wala ma tímmaqí k'abí alá fagada gíñ k'aba máábá tharane alqawal mbá ak'íthuoneyu mbá k'abílá alá k'oda ánég gíidá almaqáná k'ed'e ma p'iishí .shaálá gía mbálé gíñ k'abí alqawal alá fagadaga attaqarihá wala ma tímma ma p'iishí.

23.1 Ak'ítho alú 1: garra u fagada

1 Mothá thá d'ak'othálegú háthú k'alatha ga Asse u bus'añ

I/ Attaqaríhá wála ma tímma wála gadarla alá k'odaqí

A/ Shaalá k'oda attaqaríhá wála ma tímmaqí k'abí alé fagada ma p'iishí

M/ Attaqarihá wála ma tímmaqí k'oda wála nafaqaqí.

23.2 Ak'ítho alú 2: kataba

1. Geeratha rothalegu háthú gía tha rotha s'uruñí than gu

I/taqarhí

A/ gíñ

M/ rotha

L/ gía

D/ma ma náñ

23.3 Ak'ítho alú 3 : Rotha

1. 1 Attaqarihá wála ma tímmaqí k'oda rothúthaqí tha alú tha alfasílu
Attaqarihá wála ma tímmaqí k'oda alfaidá daane rothútháqí tha alú tha abuura u háthú katabatha gíñ rothuo háthúqí tha alú tha alkarasáñgama yú háthú gárrathá tha alfasílu.

Anuk'út'á rothú laqí tha alú

1. Geedí garraqí náñ gís'íga háthú or?
2. Geedí garraqí oora díd'í ñíishá p'iishíyan rothu thaqí thaalu.

24 Gín daalíagu:

- Añá adíño wála bak'íñgó alú
- Mas' baala síffa adínbak'
- Ol albak'al
- Thaña beñení thiñ
- Dídíño líyu bushúyu ma sholñó gundí

Zíágé tha are ammañk'o

Zíágé tha are ammáñk'ó

Walá mathí zíí na maabá k'algé sha gadínk'ó = 2

Min ma alí ale adí míthíl masho

Lemín alí adé ma alúfenshó

Ñgo ñíneñ p'arágí are míñ abasho = 2

Ma sharañgo walá zíí na maabá t'írthíñ rothá álqashó

Tha handuñeí walá ámathó

Añá adígálíqí aher á gashó = 2

Ammáñk'o zíágé thaare

Mbá be beñgalí tha s'abare

Ñgo ñínéñ s'us'uuñágí are

Mbá walá faadágaña mithíl amare = 2

Mín thá s'ak'a alú ahérá á shaare

Baqad á d'oñóshá bía thá s'abare

Ahér á gárra ád'afáre = 2

Ílé thamthám

1. Rothúthaqí tha abuura tha anufaqa rothá ak'ítho alú
2. Rotha ak'ítho rothú thákí thaalú algírraya daané maabí zíiqí thartheqí
3. Thamatha ílé rotha ak'ítho gárrá háthué maabá ágarraañí háthú shíñ rothúthákí tha alú tha alfasiú

Anuk'út'á rothúlaqí tha alú

1. Rotha d'uguri náñ maane?
2. Shañ gárrala rothaqí d'uguri?
3. Rotha d'ugurí náñ d'afaeúné tháñ tha gíñ ma katabáñgúnúñ lé?

24.1 Ak'ítho alú 1: garra u fagada

1. Motháthá d'ak'othalégu shambá zíiné tha garayu

I/ rotha fíílí rothaqí ahúlúole náñ mane?

A/ rothaqí húlúlaé d'ugurile náñ maane

24.2 Ak'ítho alú 2 : Alk'anúná rothó

1. Geeratha rotha legu háthú gía tha rotha s'uruñí tháñgú

I/ Amma

A/ s'abare

M/ hánduñ

L/ Amare

D/ Alqasha

2. Ahúlutha rothalégu tha shabbahaua

<u>“I”</u>	<u>“A”</u>
2. T'írthíña	I/ daadí
3. Wála zíiqí	A/ rík'ís'í
4. K'ala	M/ zañzaña
5. Mí's'ík'í	L/ shaarí
6. Amma	D/ rootha

24.3 Ak'ítho alú 3 : Kataba

1. Geeratha d'ak'othalégú há thú madíñathe tha alfasílu

1. I/ has'ulatha alú rothó mán mbá p'íshí háthuéqí háthú katabatha rothaqí
ahúluá tháñ rotha d'ugurí mbá gídí asat'ur 5 wala 6 háthú gárrathá tha
alfasílu

2. A/ farótha rothaqí ahuluáñgúnúñgú rotha d'ugurí háthú gárrathá ahap'uñotheqí tha
alfasílu

24.4 Ak'ítho alú 4: Rothá

Geeráthá d'ak'othalégú háthú rothú thaqí tha alú alfasílu tha abuura

I/ rothaqí ahúlúa rotha d'ugurí náñ maane?

A/ sháñ katabla rothaqí ahúlúa rotha d'ugurí?

መ-ዳደ ቅለት Glossaríes

የትም/ አይነት የበርታ ቅንቃ የጊዜ ክፍል የተማሪው መጽሑፍ

በኢት. ፈደ የዋላው የበርታ ቅል	የቁሉ ትርጉም በአማርኛ፣ በእንግሊዘኛ
1. Azañazaña	ማስታወሻ
2. Asura	ይቶ ገራፍ
3. Alqalámá rotho	ሰርአት-ነጥብ
4. Ak'ítho rotho	ከናለ ቅል
5. Ak'ítho alú	ከናለ
6. Alk'anúná rotho	ሰዋስ-
7. Ahuha alú	ማውሙ
8. Berjada	አኅራ-ሽ
9. Gíígí	ግሰ
10. Garrra ak'ítho	አንቀጽ
11. Garra u fagada	አንበብ መረዳት
12. Handuñndu	መማቢያ
13. Mbá t'ok'olo	ዘመናዊ
14. Rotha	መናገር
15. Rotha	ቅል
16. Rotha ak'ítho	አረግ
17. Rotha d'afaruqí	ተቋራኝ ፍቃድ
18. Rotha shabbahuqí	ተመሳሳይ ፍቃድ
19. Sawara	ሥዕል
20. S'as'aríña	ተረት
21. Rothá d'ugurí	ግጥም
22. K'aak'ál	አባል/ምሳሌዊ አነጋገር/
23. Rothá ndú	ሥነ-ቅል
24. Gígí	ግሰ
25. Zízí	ቅጽል